

ACADEMICA

REVISTĂ EDITATĂ DE ACADEMIA ROMÂNĂ

DIRECTOR: ACAD. IOAN-AUREL POP, PREȘEDINTELE ACADEMIEI ROMÂNE

Nr. 12, DECEMBRIE 2022

Anul XXXII • 386

DIRECTORI:

Acad. Mihai DRĂGĂNESCU
(director fondator)
octombrie 1990 – ianuarie 1994

Acad. V.N. CONSTANTINESCU
februarie 1994 – ianuarie 1998

Acad. Eugen SIMION
februarie 1998 – aprilie 2006

Acad. Ionel HAIDUC
mai 2006 – aprilie 2014

Acad. Ionel-Valentin VLAD
mai 2014 – decembrie 2017

Acad. Cristian HERA
ianuarie 2018 – aprilie 2018

Acad. Ioan-Aurel POP
mai 2018

COORDONATOR:

Acad. Răzvan THEODORESCU
Vicepreședinte al Academiei Române

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Redactor-șef
Dr. Narcis ZĂRNEȘCU

Redactori I
Dr. Andrei MILCA
Mihaela-Dora NECULA

CONSILIUL EDITORIAL:

Acad. Ioan-Aurel POP
Acad. Marius ANDRUH
Acad. Mircea DUMITRU
Acad. Răzvan THEODORESCU
Acad. Nicolae-Victor ZAMFIR
Acad. Ioan DUMITRACHE

Acad. Dan BĂLTEANU
Acad. Cristian HERA
Acad. Constantin IONESCU-TÎRGOVIȘTE
Acad. Maria ZAHARESCU

SECTOR TEHNIC:

Tehnoredactor
Dr. Roland VASILIU

Operatori-corectori
Aurora Popa
Monalisa STANCA

Responsabili de număr:
Mihaela-Dora Necula
Andrei Milca
Narcis Zărnescu

E-mail: academica@acad.ro

revista_academica2006@yahoo.com

Adresa web: http://www.acad.ro/academica2002/pag_academica.htm

Tel. 021 3188106/2712, 2713; Fax: 021 3188106/2711

Cuprins

OMAGIU ACADEMICIANULUI EUGEN SIMION	
In memoriam	6
Klaus Werner Iohannis, președintele României, Scrisoare de condoleanțe	9
Familia Regală a României, In memoriam – Casa Majestății Sale	10
Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Un protector al operei lui Eminescu și un promotor al literaturii române – academicianul Eugen Simion	11
Ioan-Aurel Pop, Prinos de recunoștință	13
Răzvan Theodorescu, Eugen Simion printre nemuritori	14
Thierry de Montbrial, Mesaj	14
Maya Simionescu, La re-vedere, Eugen Simion!	15
Mihai Cimpoi, Plecarea unui mare cărturar	16
Serge Fauchereau, Eugen Simion. Souvenirs en désordre	17
Virgil Tănase, Eugen Simion, „Penser l’Europe”	19
Jaime Gil Aluja, Mesaj de condoleanțe	21
Jean-Jacques Askenasy, Verticalitatea lui Eugen Simion	22
Gisèle Vanhese, Avec le regard d’Eugen Simion	24
Joaquín Gironella Coll, Console / Eugène Simion	27
Mohamed Laichoubi, Eugen Simion, promoteur de la littérature universelle et des valeurs humanistes	29
Radivoje Konstantinović, Histoire d’une grande amitié	30
Mihai Ispirescu, Eugen Simion, un ziditor de cultură	31
Valeriu Matei, Un Mercutio în arena literaturii. In memoriam Eugen Simion	33
Lucian Chișu, O instituție: Eugen Simion	35
Oana Soare, Pedagogia severității	37
Otilia Sîrbu, Nici timpul nu mai este același	39
Paul Cernat, O moștenire culturală care obligă	41
Tabula gratulatoria	44
CONTRIBUȚII ALE ACADEMIEI ROMÂNE	
Nicolae Anastasiu, Strategia României pentru Resurse Minerale Neenergetice – orizont 2035	56

PERSONALITĂȚI ACADEMICE	
Neculai Eugen Seghedin, Cristofor I. Simionescu – un slujitor al altarului națiunii	58
CONVORBIRI	
Cătălin Mosoia, Interviu cu academicianul Nicolae Panin – Academia Română este o instituție de stabilitate și de progres	64
PUBLICAȚII ROMÂNEȘTI	
Nicolae Bud, „Monitorul Oficial” – 190 de ani de la înființare	70
EVOCARE NICOLAE POPESCU	
Sorin Dăscălescu, O amintire din Deșertul Arabiei	72
Alexandru Radu, Nicolae Popescu: un matematician de mare valoare, un coleg și un prieten de neuitat	74
Șerban Raianu, I.M. Gelfand la București	75
Elena Liliana Popescu, Mentorul Nicolae Popescu	76
CRONICA VIETII ACADEMICE	78
APARIȚII LA EDITURA ACADEMIEI	81
GHID PENTRU AUTORI	83

**Academician Eugen Simion
1933–2022**

In memoriam

Academia Română Fundatia Națională pentru Știință și Artă Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”

Acest număr comemorativ este dedicat celui care a fost acad. prof. dr. Eugen Simion (25 mai 1933–18 octombrie 2022), președinte al Academiei Române între anii 1998–2006, președinte al Fundației Naționale pentru Știință și Artă și director general al Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”. Personalitate proeminentă a culturii române, cărturar dotat cu o memorie prodigioasă, un înțelept, Eugen Simion și-a dedicat toate energiile servirii Academiei Române, făcându-și o obligație de onoare din protejarea membrilor și imaginii acestui for cultural-științific unic.

Academia Română, Institutul „G. Călinescu”, Fundația Națională pentru Știință și Artă și întreaga societate românească au pierdut pe unul dintre cei mai distinși fii ai săi, dar s-au îmbogățit cu o prețioasă moștenire.

Eugen Simion și-a dăruit întreaga existență, cu tot ce avea mai bun în el, literaturii naționale, slujind-o exemplar ca profesor universitar, teoretician, eseist, critic și istoric literar, memorialist și cercetător, contribuțiile sale regăsindu-se consistent în multiplele fațete ale personalității sale, răsfrântă generos în toate aceste domenii. Cea mai însemnată parte din activitatea universitară s-a materializat în numeroase studii critice consacrate celor mai mari scriitori ai epocii în care a trăit și a activat, de la Marin Preda la Nichita Stănescu sau Marin Sorescu. *Scriitori români de azi* (patru volume, 1974–1989) rămâne până astăzi cea mai importantă cartografiere a literaturii postbelice. *E. Lovinescu. Scepticul mântuit* (1971), la origine teză de doctorat, rămâne o contribuție notabilă în procesul de revalorizare a modernismului teoretic

și literar românesc. Reprezentant de seamă al generației șaizeciste, critic de mare forță și curiozitate intelectuală, Eugen Simion a deschis noi direcții în studiul scrierilor din seria autobiograficului, volume precum *Întoarcerea autorului* (1981) sau *Ficțiunea jurnalului intim* (I–III, 2001) devenind reprezentative în bibliografia critică a genului. Monografiile dedicate lui Mircea Eliade (1995) sau Eugen Ionescu (2006) sunt piese incontestabile în exegeza acestora. Pe cele mai multe dintre acestea, profesorul Eugen Simion le-a reluat și le-a amplificat în ultimii ani, îmbogățindu-le semnificațiile și conținutul ideatic. În ultimii ani, și-a orientat tot mai mult preocupările către epoci mai vechi, de la premodernitate la secolul al XIX-lea, despre care a scris, de asemenea, câteva cărți fundamentale, acoperind astfel întreaga panoramă a literaturii române, despre care avea deja în proiect o vastă sinteză. Autorul excelenței „istoriei” panoramice *Scriitori români de azi* (4 vol., 1974–1989), consacrate literaturii române postbelice, poate fi numit, fără a greși, Criticul generației șaizeciste, *spiritus rector* al ei. Numeroase alte studii și monografii critice, referitoare la Marin Preda, Nichita Stănescu sau Marin Sorescu, la Mircea Eliade, Eugen Ionescu ori Emil Cioran, ale căror opere le admira, amplifică profundul său devotament față de aceste personalități ale scrisului românesc, intrate în circuitul valoric internațional. Vigilent față de nedreptățile aruncate asupra unora dintre marii scriitori, fire dreaptă și demnă, Profesorul a fost, în tot acest timp, un aprig avocat al dreptății și apărător al celor care – de multe ori – nu se mai puteau apăra: Nichita Stănescu, Marin Sorescu,

Marin Preda, Fănuș Neagu. O recunoaștere deosebită o avea pentru Augustin Buzura și Nicolae Breban.

O contribuție majoră a reprezentat-o și editarea integrală, în facsimil, a *Caietelor Eminescu*. Visul lui Constantin Noica, de a publica integral manuscrisele eminesciene din „lada de zestre” pe care Titu Maiorescu o încredințase Bibliotecii Academiei Române, a fost dus la îndeplinire de acad. Eugen Simion, care a decis că acest vis trebuie realizat. Îndeplinind o dorință testamentară (din scrisoarea prin care Constantin Noica i-o adresase cu ani în urmă), acad. Eugen Simion n-a pregetat nicio clipă, împotriva vicisitudinilor de tot felul, s-o ducă la îndeplinire. A luptat cu stoicism și a îndeplinit-o! A condus editarea integrală, în facsimil, a celor 38 de *Caiete Eminescu*, în condiții tehnice excepționale, volume care au acoperit un mare gol din cultura românească. Titu Maiorescu, Constantin Noica și Eugen Simion sunt punctele cardinale ale demersului dus la bun sfârșit, acela de a ni-l reda pe Eminescu tuturor românilor.

La fel de prodigioase au fost reușitele Profesorului Eugen Simion din cadrul Fundației Naționale pentru Știință și Artă (FNSA). Cu o intuiție care n-a dat greș, în urmă cu 20 de ani a lansat vastul proiect *Să gândim Europa* (*Penser l'Europe*). Profesorul Eugen Simion a considerat că datoria intelectualilor de frunte ai acestei țări este să mediteze la mersul României către Europa și, împreună cu marele și prețuitul lui prieten, prof. Thierry de Montbrial, a organizat la București un seminar consacrat dezbaterilor cu privire la marile probleme ale prezentului și provocările Europei de mâine, bucurându-se de participarea unor pleiade de intelectuali din academiile și universitățile europene și nu numai. Seminarul *Penser l'Europe* a fost scena unor discuții asupra problemelor continentului nostru din secolul trecut până în secolul nostru. Temele alese de Eugen Simion și Thierry de Montbrial erau vaste, cuprinzând probleme de la morală la metafizică, teme de reflecție și de dialog asupra viitorului Europei. Academicienii Maya Simionescu și Eugen Simion erau sufletul acestor seminarii. Timp de 18 ani, în

Academia Română, și a 19-a oară online (din cauza pandemiei), *Penser l'Europe* a fost, prin larga participare internațională și prin prestigiul personalităților invitate, evenimentul academic românesc cel mai important. Din aceasta tradiție s-a născut ceea ce au numit prietenii europeni ai Fundației ca fiind „Clubul de la București”. Întâlnirea anuală a Clubului a reunit academicieni și mari cărturari, precum Thierry de Montbrial (Franța), Jaime Gil Aluja (Spania), Geronimo Moscardo (Brazilia), Jacques de Decker (Belgia), Jean Askenasy (Israel), Radivoje Konstantinović (Serbia), Mohamed Laichoubi (Algeria), Michael Metzeltin (Austria), Joaquím Gironella Coll (Spania), Serge Fauchereau și Virgil Tănase (Franța), Gisèle Vanhese (Italia), iar dintre personalitățile marcante ale Academiei Române și ale României amintim pe acad. Ioan-Aurel Pop, Monseniorul Ioan Robu, acad. Răzvan Theodorescu, acad. Alexandru Zub, prof. Petre Roman, acad. Bogdan Simionescu, acad. Cristian Hera, prof. Valeriu Ioan-Franc, scriitorii Angela Martin și Mihai Ispirescu și alții.

Ca director al Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” de pe lângă Academia Română, a coordonat proiecte de mare anvergură și relevanță națională: *Dicționarul general al literaturii române* (ed. I, I–VII, 2002–2010, ed. II-a, revizuită, adăugită și adusă la zi, 2016–2021) și *Cronologia vieții literare postbelice și postcomuniste 1944–2012*, din care au fost editate, până în prezent, 46 de volume. Dintr-un sentiment de mare responsabilitate față de națiunea în care s-a născut și față de cultura autohtonă, acad. Eugen Simion a inițiat un proiect grandios de publicare a unor ediții critice consacrate scriitorilor reprezentativi ai literaturii naționale. Apărută sub egida FNSA și a Academiei Române, colecția *Opere fundamentale* (format *Pléiade*) a intrat în atenția publicului iubitor de literatură în 2000, până în prezent fiind editate 300 de volume, prefațate de către Profesor și îngrijite editorial de membrii Institutului „G. Călinescu”.

În toată existența lui, acad. Eugen Simion a fost un apărător al zestrei culturale naționale și un protector al avuțiilor intelectuale ale neamului pe

care îl iubea. N-a fost indiferent la problemele grave, uneori deosebit de grave, cu care s-a confruntat țara noastră, luând o poziție critică, de câte ori i s-a ivit posibilitatea, împotriva atitudinii greșite față de cultură, știință și învățământul românesc a guvernanților, domenii în care experiența sa ar fi fost de un real folos. Și-a îndeplinit cu înaltă conștiință această datorie, folosindu-și gândirea înțeleaptă și „vocea” clară, dar, cum se știe din învățămintele istoriei, profeții nu sunt auziți în țara lor.

A fost membru a numeroase foruri științifice și culturale: Academia de Științe Morale și Politice din Franța, Academia din Atena, Academia Regală Europeană a Doctorilor din Barcelona (Spa-

nia), Academia de Științe din Moldova, Academia Europaea (Londra), Academia de Știință și Artă din Serbia. Dintre numeroasele distincții obținute, le amintim doar pe următoarele: Ordinul Național „Steaua României” în grad de Mare Cruce; Legiunea de Onoare a Franței, în grad de Ofițer; Ordinul brazilian „Crucea Sudului”; Medalia de aur oferită de președintele Republicii Serbia.

Prin întreaga sa activitate, de îndrumare a tinerilor, de construcție culturală majoră și de valorificare a potențialului literar românesc, Eugen Simion se alătură unei serii ilustre a marilor noștri critici de direcție, de la Titu Maiorescu la G. Călinescu.

ROMÂNIA

PREȘEDINTELE ROMÂNIEI

Domnului Academician Ioan - Aurel POP

Președintele Academiei Române

București, octombrie 2022

Stimate domnule Președinte al Academiei Române,

Am aflat cu mare tristețe vestea trecerii la cele veșnice a domnului academician Eugen Simion, fost Președinte al Academiei Române, distinsă personalitate a culturii românești.

Respectat în lumea academică din România și de peste hotare, autor a numeroase studii și cercetări care au îmbogățit critica literară națională și au încununat spiritul liber de pretutindeni, academicianul Eugen Simion lasă în urma sa o operă demnă de strălucirea și bogăția culturii pe care a slujit-o.

Prin marile valori pe care le-a împărtășit, pentru tot ce a făcut în slujba națiunii și a instituțiilor științifice și universitare pe care le-a servit, academicianul Eugen Simion va aparține pentru totdeauna Panteonului culturii române.

Vă transmit dumneavoastră, Academiei Române, familiei și celor care i-au fost apropiați sincere condoleanțe!

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'K. Iohannis', written over a light blue circular stamp.

Klaus Werner Iohannis
Președintele României

In memoriam – Casa Majestății Sale

Familia Regală a României

Familia Regală a aflat cu tristețe vestea trecerii la Domnul a academicianului Eugen Simion, eminent critic și istoric literar, una dintre figurile importante ale culturii române din ultima jumătate de veac.

Eugen Simion a studiat cu Tudor Vianu, George Călinescu, Alexandru Rosetti și Iorgu Iordan și și-a scris teza de doctorat sub îndrumarea lui Șerban Cioculescu. A fost președintele Academiei Române din 1998 până în 2006.

Familia Regală transmite condoleanțe Academiei Române și familiei academicianului Eugen Simion.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Un protector al operei lui Eminescu și un promotor al literaturii române – academicianul Eugen Simion

Preafericitul Părinte Daniel

*Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române
Membru de onoare al Academiei Române*

Am primit cu multă tristețe vestea trecerii din această viață a distinsului academician Eugen Simion, critic și istoric literar, editor, eseist, profesor universitar, membru titular al Academiei Române și președinte al acestui înalt for cultural român din anul 1998 până în 2006, marcând societatea românească prin asumarea unei bogate misiuni desfășurate în slujba promovării literaturii, spiritualității și culturii naționale românești.

Prin activitatea de decenii pe care a desfășurat-o în cadrul unor instituții culturale importante, academicianul Eugen Simion a întregit tezaurul culturii române publicând cărți fundamentale, pe care fie le-a scris, fie le-a coordonat apariția, în seria operelor complete ale unor autori clasici și contemporani.

Uneori, activitatea culturală a Domniei Sale a însemnat restituire fundamentală și istorică a unor manuscrise – cum este cazul poetului național Mihai Eminescu –, alteori, a fost vorba de o reevaluare a receptării operei și a omului – cum este cazul lui Titu Maiorescu.

Înainte să ajungă unul dintre cei mai importanți critici literari ai generației sale, scriind despre literatura anilor '60, dar și despre scriitorii ce vin dinspre „dimineța poeziei” românești, îmbinând armonios critica de întâmpinare cu elemente de istorie literară, Eugen Simion a fost atras definitiv de opera eminesciană.

Când se afla în ultimul an de facultate, a fost chemat de eminescologul Dumitru Panaitescu-

Perpessicius în echipa de cercetare a manuscriselor eminesciene a Academiei Române. Misiunea era continuarea ediției critice monumentale pe care marele critic și editor o începuse în anul 1933 și pe care avea să o ducă până la volumul al VI-lea (1963). Eminescu va deveni astfel și pentru Eugen Simion unul dintre importante proiecte, o preocupare serioasă care avea să se întindă pe parcursul mai multor ani.

După ce a fost ales președinte al Academiei Române (1998), academicianul Eugen Simion a reușit să împlinească visul cultural de a-l aduce pe Eminescu la îndemâna oricărui cercetător, eminescolog sau tânăr literat, cititor de ocazie sau pasionat de poezie, prin *tipărirea integrală în facsimil a manuscriselor lui Eminescu*.

Proiectul care a fost coordonat de Eugen Simion, realizat de Academia Română și Fundația Națională pentru Știință și Artă (FNSA), *este unul dintre cele mai importante și monumentale acte culturale, salvând de la deteriorarea firească și ireversibilă manuscrisele de o valoare inestimabilă ale patrimoniului național cultural*.

Academicianul Eugen Simion atât din postura de istoric literar, cât și de critic experimentat – cel mai reprezentativ al generației sale –, a fost un adevărat apărător al impozantului autor al celebrei *teorii a formelor fără fond* în cultura română, Titu Maiorescu, un alt mare clasic și întemeietor de cultură românească modernă.

Vocația sa de a evoca și restitui conștiinței culturale românești opere fundamentale, de a aduce în actualitate personalități sau chipuri de lumină cu valoare de simbol și de reper ale culturii noastre, i-a conturat reputația de vrednic slujitor al literaturii și culturii românești contemporane, atât în țară, cât și în străinătate.

Opera sa trebuie cunoscută și cinstită, fiind un îndemn la o mai bună cunoaștere a culturii și identității noastre românești.

Cu profunde sentimente de compasiune pentru familia sa și față de membrii Academiei Române, ne rugăm Domnului Iisus Hristos, Cel ce este *Învierea și Viața* (Ioan 11, 25), să odihnească sufletul academicianului Eugen Simion împreună cu dreptii, în lumina, pacea și iubirea Preasfintei Treimi.

Veșnica lui pomenire din neam în neam!

Prinos de recunoștință

Acad. Ioan-Aurel Pop

Președintele Academiei Române

Profesorul și academicianul Eugen Simion – despre care va trebui să ne obișnuim să vorbim de-acum la timpul trecut – a fost fără îndoială unul dintre cei mai de seamă președinți ai Academiei Române din toată istoria de peste un secol și jumătate a venerabilei instituții. Între 1998 și 2006, când Eugen Simion a deținut două mandate de președinte, Academia a câștigat și recâștigat prestigiu, onoare și demnitate, ajungând una dintre cele mai de încredere entități în ochii românilor. Președintele de care ne despărțim acum a inițiat, a continuat și a finalizat proiecte de însemnătate națională, cum sunt publicarea integrală a manuscriselor eminesciene, tratatul *Istoria românilor*, *Dicționarul Tezaur al Limbii Române*, *Atlasul lingvistic român*, dicționare și enciclopedii ale literaturii române și multe altele.

Ca președinte al Fundației Naționale pentru Știință și Artă (FNŞA), creată în ianuarie 1998, Domnia Sa a proiectat și a desfășurat cea mai amplă serie de editare a clasicilor literaturii române, anume colecția „Opere fundamentale” – un fel de „Pléiade” românească – ajungând să numere astăzi mai mult de 300 de volume. Păstrând

proporțiile de vizibilitate internațională și de valoare între literaturile franceză și română, suntem în măsură să notăm că, mulțumită eforturilor academicianului Eugen Simion, suntem între puținele culturi din lume care dispun de o astfel de colecție.

Tot Domnia Sa a inițiat și a organizat cunoscutul colocviu internațional „Penser l’Europe”, cu participarea unor intelectuali de prim rang din Franța, Belgia, Marea Britanie, Austria, Spania, Italia, Serbia, Grecia, Egipt și altele. Fiecare întâlnire anuală de la început de octombrie devenise câte o sărbătoare a spiritului și un prilej unic de cunoaștere a României culturale.

Academicianul Eugen Simion a fost o adevărată instituție și ne-a lăsat moștenire nu doar lucrări literare de valoare extraordinară, ci și mai multe instituții.

Suntem profund întristați și aducem cele mai sincere condoleanțe îndureratei familii. La fel de îndurerată este și marea familie a președintelui nostru – Academia Română – care îi aduce astăzi respectuosul său omagiu. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Sit tibi terra levis!

Eugen Simion printre nemuritori

Acad. Răzvan Theodorescu

Vicepreședinte al Academiei Române

Eugen Simion a fost mai mult decât un personaj cultural de vază al României ultimelor decenii.

Eugen Simion a însemnat o instituție prin darul de întemeietor pe care l-a avut și care s-a exercitat cu măiestrie în câmpul literelor românești.

Salvarea manuscriselor eminesciene, edițiile succesive din scriitori și istorici de renume, instituirea alesei companii intelectuale care s-a numit „Penser l’Europe” sunt fapte ce îl așază, o dată mai mult, pe Eugen Simion printre nemuritori.

Mesaj

Thierry de Montbrial

Membre de onoare al Academiei Române

La disparition de notre cher ami Eugen Simion nous touchant tous très profondément, et moi particulièrement en raison d’une complicité exceptionnelle de près d’un quart de siècle. Nos pensées vont vers lui et tous ceux qui l’aimaient, particulièrement vers Maya Simionescu qui l’a tant soutenu. Nous trouverons le moyen de préserver l’œuvre du Club de Bucarest.

La re-vedere, Eugen Simion!

Acad. Maya Simionescu

Eugen Simion și-a trăit viața cu intensitate maximă. La Universitate, în Institutul lui, în Academie, la Fundație – peste tot unde a poposit –, și-a concentrat forțele intelectuale apărării a tot ceea ce era peren, protejând valorile și glorificând dreptatea, ca singure modalități demne de existență.

Zgomotul de fond al vieții agitate pe care o trăia a fost înlocuit de un mare gol de tăcere. Noi, prietenii lui, nu înțelegem cum a fost posibil ca acest om plin de viață și de energii creatoare să treacă atât de brusc și de nedrept în lumea amintirilor. Sfârșitul său neașteptat ne dezvăluie – dacă mai era nevoie – măsura reală a valorii lui și, mai ales, vidul pe care l-a lăsat în urmă.

Eugen Simion și-a dedicat întreaga existență culturii române, considerând-o darul cel mai de preț, după cum și este, al identității și spiritualității noastre. Credea în literatura română și în dreptul ei de a fi respectată, admirată, iubită și ocrotită, în noile circumstanțe ale mondializării. Prețuirea arătată de el marilor scriitori s-a concretizat într-o colecție unică, de mare valoare, *Opere*

fundamentale, în care i-a adunat, cu grijă și devotament, pe cei mai importanți dintre poeții, prozatorii, criticii, teoreticienii și eseștii noștri, redați publicului român în peste 300 de titluri. Și mai avea, în plan, încă mulți...

Eugen Simion a apărut, cu o abnegație prea puțin cunoscută, drepturile nedreptăților. L-a apărut pe Eminescu, i-a apărut pe toți scriitorii valoroși în fața implacabilei uitări – uneori și a defăimării...

Trudea, scriind și rescriind zilnic, „fără pripeală”, până când era mulțumit. Era fericit când ținea în mână o carte nouă. O mângâia ca pe un dar de mare preț. „Am pus tot ce aveam mai bun în mine, în cărțile mele”, mi s-a destăinuit pe patul grelei suferințe din spital. Fraza emblematică! Dăruire totală... literaturii.

Suntem azi mai săraci. Un mare și bun prieten a plecat...

Dar plecarea dincolo nu este sfârșitul prieteniei... este nesfârșitul ei....

La re-vedere, Eugen Simion!

Plecarea unui mare cărturar

Mihai Cimpoi

Membru de onoare al Academiei Române

Pleacă dintre noi, încununat de realizări de seamă în cultura și știința românească, *Eugen Simion*, pe care nu-l putem vedea decât ca un spirit activ, dinamic, creativ, apărător, până la sacrificiu, al valorilor noastre.

Or, valorile supreme au fost pentru distinsul academician și profesor, care a dat noblețe și demnitate acestor titluri, România, limba și literatura română. Pentru el, Țara a reprezentat o scară de valori, care, din cauza acțiunilor de relativizare, de demitizare și de zeflemire momotică (de la zeulețul bârfelii Momos, alungat de pe Olimp) a trebuit să fie apărate și puse cu argumente de rigoare în patrimoniul cultural european și universal.

Această vocație a universalității a avut-o el însuși prin personalitatea intelectuală de excepție, prin marile proiecte științifice și culturale pe care le-a inițiat și coordonat (*Dicționarul General al Literaturii Române*, seminarul internațional în câteva ediții „Penser l’Europe”, colecția „Opere fundamentale”, facsimilarea *Caietelor eminesciene*, revista „Caiete critice”, Fundația Națională pentru Știință și Artă, lucrările monumentale pe care le-a semnat privind scriitorii români de la Văcărești la cei de astăzi –, printre care se află Mihai Eminescu, Ion Creangă, Eugen Ionescu, Mircea Eliade, sau cele despre *Genurile biograficului* și *Ficțiunea jurnalului intim*), prin scrisul său eseistic scăpărând de inteligență, erudiție și dar de povestitor, apropiind critica de beletristică, prin colaborarea interactivă cu instituțiile academice și universitățile din mai multe țări.

A fost el însuși o instituție, al cărui blazon de noblețe, a fost discursul analitic pătrunzător până în „pivnițele textului”, mereu îi plăcea să spună, o

cunoștință, pentru care adevărul *există*, o figură emblematică, reprezentativă pentru o cultură națională, angajată în dialogul valoric continental și internațional, în fine, un model de existență Eugen Simion, precum l-am denumit în cartea pe care i-am consacrat-o.

El ne-a demonstrat cum poți fi demn, vertical într-o lume agitată, ca cea de azi, cum poți rămânea criteriul valoric în condițiile presiunii autoritare a politicului și ideologicului și a răsturnării valorilor – vorba lui Max Scheler – cu susul în jos, cum trebuie să fie actualmente o prietenie intelectuală.

A fost un mare prieten al Basarabiei printr-o deschidere cu adevărat spre noi, înstrăinații, prin susținerea generoasă a instituțiilor academice și universităților, a intelectualilor, doctoranzilor și prin studiile consacrate lui Stere, Vieru, Dabija, Matei, anexate la ciclul *Scriitorilor români de azi*.

Am avut în persoana sa un mare coleg și prieten, care m-a sfătuit și m-a încurajat în întreprinderile mele eminescologice (vorbind despre *Dicționarul enciclopedic „Mihai Eminescu”* ca despre un proiect încheiat cu succes), m-a angajat plenar în activitatea Academiei Române, îngânduindu-mi chiar s-o prezint la manifestările științifice și culturale la care lipsea și în calitate de autor și coordonator la *Dicționarul General* sus menționat.

Faptele deosebite, caracterul său incoruptibil, modul de a sluji cultura și a susține oamenii dedicați cercetării și promovării valorilor ne vor servi drept sprijin și de acum înainte în spațiul nostru basarabean, cutreierat de rachete rusești și pus din nou sub amenințătoarea sabie a lui Damocles.

Eugen Simion.

Souvenirs en désordre

Serge Fauchereau

Membre de onoare al Academiei Române

La disparition d'un des principaux membres de notre maison intérieure qu'il nous ait aidés à construire et maintenir contre tous les aléas de l'intellect et de la vie courante, aidés autant que nous puissions offrir, cette disparition nous prive, nous diminue tous tant que nous sommes.

Et me voici devant un flot de souvenirs sans ordre d'Eugen Simion, mon frère depuis tant d'années que l'origine m'en est incertaine. Sans doute son visage croisé lors de quelque rencontre plus ou moins officielle tout au début des années 1990 où la Roumanie respirait de nouveau. A cette époque je m'étais pris d'enthousiasme pour la poésie de Lucian Blaga. En 1993–1994 j'avais commencé à en publier des traductions dans diverses revues françaises et belges, ce qui avait suscité l'invitation d'amis et encore d'inconnus roumains qui n'étaient pour moi que des noms, toute une foule pour célébrer le centenaire de Blaga à Lancrem et à Cluj: Tomuş, Rău, Konstantinović, Țepeneag, Cimpoi et aussi Marin Sorescu et aussi Eugen Simion. Sans embarras, Sorescu m'a traité comme s'il me connaissait déjà bien, mais Eugen, bien plus retenu dans sa civilité, ne s'est manifesté qu'un peu plus tard à Cluj et dans un autre proche endroit où il m'a confié de présider un débat (sur quoi, je ne sais plus). Nous avons eu dorénavant l'impression de nous connaître. J'ai immédiatement aimé en lui, à la fois, cette retenue de l'homme et cette autorité de l'intellectuel.

Et j'ai bientôt mesuré cette fidélité qu'on sait être sa grande qualité humaine, outre ses qualités de lettré. Voici l'anecdote : Lisant mes traductions de Blaga, le Belge Emile Lanc m'a proposé d'en publier un recueil qu'il illustrerait, et, en février 1996, le livre a paru sous le titre *Quarante poèmes de Lucian Blaga*. Cet hommage franco-belge à un

écrivain roumain a irrité le détenteur des droits du poète dont nous n'avions pas la permission. Eugen s'est aussitôt entremis de son mieux pour calmer les frictions. Il m'a notamment amené chez la fille de Blaga qui était satisfaite du livre mais ne souhaitait pas s'en mêler. Ce petit incident s'est évidemment apaisé mais il avait eu le mérite de nous montrer que nous défendions, Eugen et moi, les mêmes valeurs intellectuelles.

Une collaboration a donc commencé. Combien de textes ai-je donné à *Caiete Critice*? Sauf à *La Quinzaine littéraire* de Maurice Nadeau, plus qu'à aucune autre revue française et étrangère. Depuis ses années parisiennes 1970–1973, Eugen connaissait Maurice Nadeau et *la Quinzaine* (combien de fois n'avons-nous pas déploré de ne pas nous être rencontrés alors: son *Journal parisien* recense beaucoup d'intérêts de jeunesse que j'ai connus moi-même?) Je lui avais fait connaître Maurice Nadeau, et Eugen souhaitait vivement l'inviter à Bucarest. Nos efforts conjoints ont fait venir Maurice en Roumanie pour quelques jours en 1996 où se trouvait précisément au même colloque *Tristan Tzara* le poète Louis Simpson qu'il connaissait pour l'avoir publié dans les *Lettres Nouvelles*. Assurément nous respectons tous Tzara, mais je crois que, pour nous quatre, ce sont surtout ces journées de discussions et de promenades amicales qui ont compté: Une amitié connue à Paris lorsqu'Eugen y venait: nous déjeunerons près de *la Quinzaine* ou au très «littéraire» Café de Cluny fréquenté par les écrivains. Il était entendu que je ferai l'article sur *Le Retour de l'écrivain* qu'Eugen venait de faire paraître en français; mais Maurice m'a dit «N'as-tu pas peur que cela fasse un peu copinage?». Mon épouse Yolande a accepté que l'article soit signé de son nom. Le pseudonyme nous a tous amusés.

La décennie 1998–2008 m’a beaucoup entraîné dans les Amériques, l’Asie centrale et l’Extrême-Orient. Nos contacts ont continué malgré cela, au Café de Cluny quand Eugen venait à Paris et surtout par téléphone. Nous discutons réciproquement nos travaux en cours. Eugen est cité dans mes livres comme je suis cité dans les siens. Vers 2000 en particulier nous avons eu de longs échanges au sujet du journal intime sur lequel il écrivait un ouvrage. Je ne tiens pas de journal intime à lui confier mais il sait tout de moi, même l’inavouable. Il m’a poussé à écrire *Les petits Ages* qu’il a fait paraître sous le titre *Tinerii din Mareuil* avec une fine préface. Grâce au soutien d’Eugen, mes expositions *L’Europe des esprits*, puis *Tristan Tzara* à Strasbourg (pour laquelle il a écrit un essai important) ont bénéficié de prêts significatifs de l’Académie et des musées de Roumanie. Dans tout ce que je lui dois, j’aurai garde d’oublier combien le suffrage d’Eugen a compté dans mon accueil officiel inattendu à l’Académie roumaine et à l’Université de Bucarest.

En 2008, Eugen a eu l’idée avec Maya Simionescu et quelques précieux comparses, de créer une institution amicale, internationale et ouverte, *Penser l’Europe*. Au fil des années, elle a suscité des débats riches et animés entre tant d’interve-

nants d’origines et de convictions diverses. On sait cela et ces chaleureuses réunions jusqu’au terrible Covid 19. Mais Eugen songeait à reprendre ces débats passionnés et passionnants – à la fin desquels Eugen comme Maya voulaient qu’on puisse se départir d’un perpétuel sérieux. Pour ma part, oserai-je avouer que je me souviens, lors d’une soirée dans la Vieille Ville de Bucarest, d’une joute d’histoires drôles lancée par Jean Askenasy où Radivoje Konstantinović affrontait Mohammed Laichoubi au milieu de nos rires (j’en suis bien désolé pour l’Europe, mais je crois bien que le Maghreb avait gagné). Toute une jeunesse d’enfants âgés! Mon cher Eugen, puisses-tu avoir emporté avec toi un peu de notre rire et notre chaude estime à tous. Le présent texte aurait été meilleur, s’il n’était, au fond, miné par la tristesse alors que reviennent sans cesse d’hebdomadaires conversations jusqu’au début de cet octobre, échange de propos sur le paysage, les forêts, la montagne dont nous parlions depuis longtemps et, comme tu savais que j’écrivais sur l’art des pays scandinaves, tu m’as raconté tes souvenirs du Danemark...

Cher Eugen, gais ou tristes, les souvenirs ne peuvent rien contre le chagrin et son incohérence. Sans toi, je ne suis plus exactement moi.

Eugen Simion, „Penser l’Europe”

*Virgil Tănase**

Această a 250-a „cronică bilingvă”¹ se-ntâmplă să fie una tristă.

Ca-n fiecare sfârșit de octombrie, de douăzeci de ani încoace, zilele acestea ar fi trebuit să aibă loc la București, sub auspiciile Academiei Române și ale Institutului Franței, o nouă sesiune a colocviului internațional „Penser l’Europe”, organizată de Fundația Națională pentru Știință și Artă. Or, tocmai în aceste zile l-am petrecut la mormânt pe Eugen Simion, cel căruia îi datorăm aceste întâlniri destinate să adune în fiecare an intelectuali veniți din țări și dinspre orizonturi diferite, toți însuflețiți de ideea că Europa, Europa unită, care s-a născut, ca întotdeauna în istorie, dintr-o conjunctură favorabilă, nu poate fi lăsată să crească în voia sortii, ca mărul pădureț, cu care riscă să se asemene dacă nu este îngrijită și altoită, păzită de dăunători și călăuzită să rodească întru priința oamenilor din livadă.

Eugen Simion, care în luna mai a anului viitor ar fi împlinit 90 de ani, are multe și înalte merite – și pe cel de-a fi fost un mare prieten al Franței, unde a predat în două rânduri timp de mai mulți ani, deschizând studenților de la Paris IV Sorbonne și apoi de la Școala normală superioară de la Fontenay orizontul literaturii române, nu este cel mai neînsemnat fapt. Cum nu este neînsemnat, din punctul nostru de vedere, acum, aici, nici că a cercetat cu inteligență, pricepere și cu minuția duioasă a unei metode originale, pe care a intitulat-o „narațiunea critică”, opera câtorva literați francezi, îndeosebi autori de scrieri intime, de la Maine de Biran și Benjamin Constant la Julien Green, trecând prin Amiel și Jules Renard,

luminând detalii și nuanțe care au scăpat cercetătorilor autohtoni. Și nu începe îndoială că niciunul dintre aceștia din urmă nu poate astăzi să se pronunțe competent cu privire la scrierile franceze ale lui Emil Cioran și Eugen Ionescu, fără să se sprijine pe analizele textelor românești ale acestora, descrise amplu de Eugen Simion din perspectiva literaturii lor de mai târziu, când s-au trezit pribegi într-o altă limbă.

Eugen Simion a fost cel care, în ultimii douăzeci-treizeci de ani, a reușit cel mai deplin, dată fiind și poziția sa privilegiată de președinte al Academiei Române și al Fundației Naționale pentru Știință și Artă, ceea ce unii dintre noi s-au străduit să săvârșească cu mai puțin succes, anume de a clădi o punte trainică între cultura română și cea franceză, în condițiile instituțiilor actuale și ale mentalităților de astăzi. Și cea mai grăitoare dovadă este tocmai acest colocviu anual care, din 2002, unește într-un efort comun cele mai prestigioase instituții de cultură ale celor două țări: Academia Română și Institutul Franței.

Dacă din multele merite, fără îndoială mai însemnate, îndeosebi în spațiul românesc, ale lui Eugen Simion, puse în evidență cu mai multă competență de alții, vreau să mă opresc, în acest ceas de amărăciune, care se cere strămutat într-o nădejde, la acela de a fi inițiat colocviul „Penser l’Europe”, o fac pentru că însemnătatea lui se întinde cu mult dincolo de literatură – care a fost câmpul de activitate al lui Eugen Simion –, pentru că însemnătatea lui se întinde cu mult dincolo de hotarele României – înlăuntrul căroră și-a desfășurat activitatea Eugen Simion –, pentru că

*Scriitor și regizor

însemnătatea lui se întinde cu mult dincolo de epoca în care a trăit și pe care, astfel, Eugen Simion o depășește miicind doliul dispariției sale prin capacitatea de a-și împlânta fapta în timpurile care vor veni.

Europa, Europa unită, născută dintr-o conjuncție favorabilă a zodiilor, care a îngăduit unui vis, până atunci fără consistență, să înmugurească, această Europă mijită cum a vrut Dumnezeu dintr-o sămânță de oțel și cărbune, riscă să rămână stearpă sau să rodească numai mere pădurețe, dacă nu-și găsește duhul dându-și o menire scăpată din contingențele producției de bunuri materiale. „Penser l’Europe” este mai mult decât cioturile legislative pornite de la Bruxelles și Strasbourg, mai mult decât o simplă inițiativă,

mai mult chiar decât o acțiune, cât ar fi aceasta de spornică și de concretă: a gândi Europa înseamnă a clădi un orizont în măsură să transforme, cu timpul, o oportunitate a istoriei într-o săvârșire a oamenilor întru priința oamenilor, pe măsura celor câtorva născociri care stau la temeiul civilizației noastre, cum au fost – știu eu?! – democrația greacă, dreptul roman, diaconia de la începuturile creștinismului sau *habeas corpus*.

Notă

¹ Este vorba de „cronicile bilingve”, o rubrică bilunară pe care o țin de mai bine de zece ani la postul Radio France Internationale.

Rouă: Institutul de Științe Economice și Statistice

Barcelona, 20 octombrie 2020

Je viens de recevoir la terrible nouvelle du décès du Professeur Eugen Simion, notre cher académicien et grand ami. En ces moments de douleur, je vous prie d'accepter nos condoléances les plus sincères.

Les réalisations d'Eugen dans le domaine académique en général et littéraire en particulier dureront bien plus que nos souvenirs et les merveilleux moments que nous avons partagés avec vous, à Barcelone, en Roumanie et en Europe.

Permettez-moi de renouveler notre volonté de continuer à collaborer, aussi bien comme membre de l'Académie Roumaine de Sciences, que, dans votre cas, comme membre de la Barcelona Economics Network, pour l'amélioration de la recherche en science au service de nos pays et de l'Union Européenne.

Le souvenir de la figure gigantesque d'Eugen Simion demeurera indélébile dans nos pensées.

Monsieur le Président Eugen Simion, que Dieu accueille votre âme!

Avec toute notre amitié,

Jeimo Gi-Aluja,
Président.

Verticalitatea lui Eugen Simion

Jean-Jacques Askenasy

Membru de onoare al Academiei Române

L-am cunoscut pe Eugen Simion în 1998, acum douăzeci și patru de ani. De la primul contact, am fost impresionat de verticalitatea acestei persoane. Verticalitate apărută din fragedă tinerețe, înainte ca înțelepciunea vârstei să-și dea roadele. Mama sa, Sultana (născută Moise) și tatăl său, Dragomir Simion, ambii, moșneni de origine ardeleană, sugerează în gândul oamenilor tot felul de speculații ereditare, în ciuda adevărului că jocul genelor este un joc al hazardului.

Verticalitatea lui Eugen Simion, în flagrant delict cu proletcultismul dictaturii comuniste și a securității, l-a implicat în anchete privind ecourile românești ale revoluției de la Budapesta, din 1956. A fost acuzat de o participare la o adunare studentească de solidarizare cu colegii maghiari. „Vânătorii de contrarevoluționari” au informat partidul și securitatea despre activitatea sa subversivă (?). Eugen Simion a fost exclus din Uniunea Tineretului Muncitor și pus pe lista neagră. La încheierea studiilor, la vârsta

de 23 de ani, șef de promoție al Facultății de Filologie, cu dreptul de a fi repartizat într-un loc de muncă preferențial, a fost trimis de proletcultism într-un sat izolat lângă Măcin, unde a refuzat să se ducă.

Și-a început viața de șomer între anii 1956–1962, pentru a ajunge, datorită trăsăturilor sale de caracter, între care verticalitatea a avut rolul principal, în vitrina personalităților culturale ale României. De-a lungul întregii sale cariere, Eugen Simion nu exhibă nici cel mai mic semn de suferință provocată de această perioadă de șomaj și marginalizare, nu se bate cu pumnul în piept, nu cere compensații și nu dă lecții morale. Dimpotrivă, rezistența lăuntrică a verticalității sale a conturat pe omul care a dus la capăt orice acțiune începută.

Prin publicarea colecției „Opere fundamentale”, Eugen Simion s-a înscris pe frontispiciul cultural național și internațional al literaturii române.

Ca director al Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” al Academiei Române, Eugen Simion a dedicat analizei multidisciplinare a acestei personalități o mare parte a vieții sale, scriind o pagină importantă în literatura României.

S-a dăruit patriei ca diplomat și lector al literaturii române atât la Sorbona, cât și ca membru, vicepreședinte și președinte al Academiei Române. A promovat tineretul studios român în toate rețelele de cercetare ale institutelor Academiei, precum și în dialogul internațional cu țările Europei.

Critic și istoric literar, profesor și mentor de la catedră, prin cărți și periodice, reuniuni literare publice și în inspecțiile pentru grade didactice, a sădit în generațiile tinere modelul său de demnitate umană. Prin presa scrisă, radio, televiziune, catedră și academie a educat de-a lungul întregii sale vieți marele public în spiritul exemplului personal al verticalității sale culturale, morale și sociale.

Între marile sale realizări se numără „Clubul Prieteniei de la București” cu numele formal de „Pense l’Europe”, pe care l-a condus cu academicienii Maya Simionescu și Thierry de Montbrial,

timp de 20 de ani. Ca semn de prietenie pentru toți cei prezenți, dezvăluie o latură adânc omenească a personalității sale. O latură care nu a fost niciodată motiv de compromis ori scuză, o latură nobilă și atașantă, alcătuită din cordialitate calmă, sensibilitate bine temperată și suferință discretă, din tainice frământări, din inevitabile îndoieli și regrete.

Ne despărțim de prezența fizică a lui Eugen Simion, dar nu de spiritul său. Eugen rămâne cu noi, cât trăim noi va trăi și el. În toamna anului viitor, spiritul lui Eugen publică volumul enciclopedic *Dicționarul Limbii Române* în engleză. Este actul prin care Eugen Simion eliberează definitiv tezaurul limbii române de „cortina de fier” în care regimul comunist a întemnițat-o timp aproape de patru decenii.

Cu două zile înainte de a păși pe poteca fără întoarcere care duce spre gaura neagră, pe care noi o numim lumea dreptilor, mi-a trimis ultima sa carte cu mențiunea: „Lui Jean cu iubire spirituală pentru el și tribul său”, Eugen Simion.

Fie-i memoria binecuvântată!

Avec le regard d'Eugen Simion

Gisèle Vanhese*

Alors que nous sommes encore tous bouleversés par la disparition d'Eugen Simion, je rédige ces quelques pages en témoignage de ce que ce grand intellectuel nous a apporté, de ce qu'il m'a apporté. Et je mesure quelle chance et quel privilège furent les miens de l'avoir rencontré un jour à Bucarest. Quand je resonge à ce moment, il me vient à l'esprit cette affirmation de l'islamologue Louis Massignon qui, à la suite de Poincaré, déclarait:

„Quand on repense au passé, conversations et lectures, c'est comme une marche dans la nuit, nuit pleine d'incompréhensibles embûches. Mais nous y avons vu passer de temps en temps un éclair, un maître mot a tonné sur nous, forant en nous une source pure, une certitude – c'est cet éclair qui est tout”¹.

C'est dans cette fulgurante lumière que s'est déroulé mon incessant dialogue avec un érudit remarquable et une âme généreuse comme l'a été Eugen Simion. J'avais été admise en 2011 dans le Séminaire international „Penser l'Europe”, expression de la *Fondation Nationale pour la Science et l'Art (FNSEA)* qu'il a créée avec Maya Simionescu. Exquise hospitalité que la sienne et que la leur, qui accueillait, chaque année les principaux académiciens roumains et ceux de plusieurs Académies européennes ainsi que des penseurs venus de tous les horizons du savoir rassemblés dans ce que Jacques De Decker a nommé le «Cercle de Bucarest».

À chaque fin de sessions et de séminaires, Eugen Simion traçait de brillantes synthèses fondées sur la pluralité des disciplines et sur la

variété des considérations qui avaient été proposées pour «projeter des hypothèses concrètes sur le sol de la vie sociale, et constituer ainsi une géographie du possible»². J'entends encore sa voix chaleureuse avec son insistance sur certains mots, avec ses pauses réflexives comme en une sorte de «renverse du souffle» – *Atemwende* selon Paul Celan –, avec ses interrogations pour «penser l'incertain»³ dans un monde liquide et globalisé, la construction de l'Europe s'effectuant «dans un moment où on annonce la fin de l'histoire et la fin des certitudes»⁴.

Cette voix se fera entendre désormais, dans ses écrits, par la respiration et le rythme de ses phrases, comme l'a si bien reconnu Nichita Stănescu pour les vers d'Eminescu:

„Și totuși, știm ceva cu precizie din făptura biologică a lui Eminescu. I s-a conservat vocea, cu timbrul ei, cu intensitățile ei, cu timpul ei.

Nu pe o bandă de magnetofon, ci în cele mai nemaipomenite *conserve de voci* posibile: în sintaxa poeziilor lui [...].

«Cei mai buni actori ai noștri, dar mai ales poeții, cei care l-au iubit și dinlăuntru pe Eminescu, citind-l cu voce tare sau recitându-l, respectându-i sintaxa și dulcea claritate a cuvântului scris, îi reînvie vocea, pururi vie»⁵.

Dans ses livres qui le situent dans la lignée de Titu Maiorescu, Eugen Lovinescu et George Călinescu, Eugen Simion excelle à saisir la structure profonde de l'évolution littéraire. Herméneutique édifiée sur une connaissance des documents toujours unie à un art raffiné du détail qui condense ce qui rend unique une vie et une œuvre,

comme en témoignent le cycle *Scrittori români de azi, Fragmente critice, Întoarcerea autorului* et son analyse d'auteurs singuliers qui sont autant d'alliés essentiels dans sa quête critique, tels Mircea Eliade, Eugen Ionesco, Emil Cioran, Nichita Stănescu, Marin Preda, Marin Sorescu, Fănuș Neagu... Il réussit à les éclairer magistralement au plus secret de leur intuition.

Il est aussi un bâtisseur – dont la ferveur pouvait changer le monde – avec l'entreprise encyclopédique *Dicționarul general al literaturii române* ainsi que la collection *Opere fundamentale*, l'équivalent roumain de la *Bibliothèque de La Pléiade*, sans oublier la publication intégrale de tous les manuscrits d'Eminescu. Je pense à la méditation de Jorge Luis Borges sur la genèse de *Kubla Khan*: le poème de Coleridge est issu d'un rêve qui, selon l'auteur anglais, lui était venu après la lecture d'un texte sur la construction d'un palais en Mongolie au XIIIe siècle. Borges montre que le plan même du palais avait été inspiré, lui aussi, à l'empereur Koublaï Khan par un rêve. Si le premier rêve créa un palais réel désormais disparu, le deuxième inspira, en 1797, à Coleridge un poème «pour qu'il le reconstruisît en paroles, plus durables que les marbres et les métaux»⁶. Oui, les écrits et les réalisations intellectuelles d'Eugen Simion sont tous des palais de mots plus imprissables que les marbres et les métaux les plus précieux.

Pour lui, la littérature et sa transmission par l'enseignement permettent de continuer à former «l'homme européen complet guéri de l'incomplétude»⁷, car celui-ci «n'a plus d'avenir s'il renonce à ce qui fait sa réputation – sa culture humaniste, l'harmonie de son esprit»⁸. Il précise que:

„La culture européenne est la somme des cultures nationales auxquelles s'ajoute l'esprit européen qui les unit dans les profondeurs de l'esprit créateur. Voilà pourquoi il est important de parler de nos poètes et de les rapporter – lorsque nous les enseignons en classe ou lorsque nous en parlons dans nos livres – au mouvement des idées de l'époque et aux modèles européens»⁹.

Relevant le défi qui fut aussi celui de Titu Maiorescu – «soyons nationaux, le visage contre l'universalité»¹⁰ – Eugen Simion a poursuivi un dialogue avec la littérature européenne, mais il l'a

toujours enraciné dans ce qui fut sa véritable passion: la littérature roumaine. Parmi les quatre photos qui introduisent le volume de son 80e anniversaire et nous restituent l'immédiateté de sa présence, c'est sans doute la troisième qui m'a le plus impressionnée. On perçoit dans ses yeux à la fois le surcroît d'énergie jamais perdue de la jeunesse et l'expérience accumulée à travers les vicissitudes de l'existence: «O mélancolie de cavalier se citește pe fața acestui bărbat și intelectual veșnic tânăr, pe fața brăzdată de lumini (și umbre) ale anilor, ale experienței»¹¹. Eugen Simion incarne la Roumanie la meilleure, celle qui a résisté à tous les désastres de l'histoire, celle qui m'a amenée à étudier la langue, la littérature et la culture de ce pays lorsque j'étais étudiante en Philologie romaine dans les années '70 et, bien plus tard, à l'Université de la Calabre, à abandonner la chaire de Littérature française dont j'étais titulaire pour celle de Littérature roumaine.

L'arrière-plan de cette troisième photo est constitué par le portrait de l'auteur de *Lucașfăruș* et, en voyant ainsi associés Eugen Simion et Mihai Eminescu, une dernière réflexion s'est profilée. Nichita Stănescu, un ami d'Eugen Simion et son condisciple au lycée, évoquait la chaîne de regards qui le reliait à jamais au grand poète: Arghezi enfant avait croisé Eminescu dans une rue de Bucarest et lui-même, Nichita Stănescu, avait contemplé les yeux d'Arghezi qui avaient reflété le visage d'Eminescu, et ainsi jusqu'à l'infini.

„Arghezi povestea că, fiind copil, l-a văzut pe Calea Victoriei trecând în absentă visare. Arghezi era copil și ce face un copil? Un copil se uită cu ochii lui de copil, curioși, în ochii tuturor.

Tânăr fiind, m-am uitat cu ochii curioși și înfiorați de emoție în ochii ascuțiți de inteligență și de sarcasm ai lui Arghezi. Iată cât de apropiat e Eminescu de noi! Ochii mei s-au uitat în ochii lui Arghezi, care s-au uitat în ochii lui Eminescu»¹².

On peut inscrire Eugen Simion dans cette continuité qui aimante les cœurs et qu'a si bien perçue Nichita Stănescu, où par un dernier don – le plus inattendu et le plus insaisissable – il nous a, à son tour, tous insérés:

„Images d'images, ombres portées du «rêve d'une ombre» qui passa, peintures: avec eux nous

traversons les ombres et les rêves – l'ombre où la mort se ramasse, le rêve que la vie condense – pour revenir au point de départ magiquement adressé: un regard qui n'est ni question ni réponse mais silence et arrêt, témoin muet de ce qui fut¹³.

Note

¹ Déclaration reprise par Nadjm Oud-Dine Bammate, «Le Congrès des Croyants», in *Question de, Louis Massignon. Mystique en dialogue*, n. 90, 1992, p. 183.

² Michel de Certeau, *La Culture au pluriel*, Paris, Christian Bourgois Éditeur, 1993, p. 195.

³ Eugen Simion, «Penser l'Europe, penser l'incertain», in *Le Séminaire international „Penser l'Europe”. 10 ans*, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2011, p. 11.

⁴ Eugen Simion, *op. cit.*, p. 14.

⁵ Nichita Stănescu, *Fiziologia poeziei. Proză și versuri. 1957–1983*, Ediție îngrijită de Alexandru Condeescu cu acordul autorului, București, Editura Eminescu, 1990, pp. 232–233: «Et pourtant, nous savons quelque chose de précis sur la constitution biologique d'Eminescu. Sa voix a été conservée, avec son timbre, ses variations d'intensité, son tempo. Ce n'est pas sur une bande de magnétophone, mais dans les plus extraordinaires «conserves de voix» possibles: dans la syntaxe de ses poèmes [...]. Nos meilleurs acteurs, mais surtout les poètes, ceux qui ont aimé Eminescu en profondeur, en le lisant à voix haute ou en le relisant, en respectant sa syntaxe et la douce limpidité du mot écrit, ressuscitent sa voix, éternellement vivante».

⁶ Jorge Luis Borges, *Enquêtes. Suivi de Entretiens*, Paris, Gallimard, 1992, p. 34.

⁷ Eugen Simion, «Science sans conscience n'est que ruine de l'âme», in *Penser l'Europe. Comment enseigner l'histoire et les littératures pour former l'homme européen?*, București, Fundația Națională pentru Știință și Artă, 2013, p. 66.

⁸ Eugen Simion, *op. cit.*, p. 68.

⁹ Eugen Simion, *op. cit.*, p. 67.

¹⁰ Cité par Eugen Simion, «Penser l'Europe, penser l'incertain», in *Le Séminaire international „Penser l'Europe”. 10 ans*, *op. cit.*, p. 14.

¹¹ Moma Dimic, «Adevăr și literatură», in Lucian Chișu, Gheorghe Chivu, Andrei Grigor (eds), *Eugen Simion 80*, București, Editura Tracus Arte, 2013, p. 88: «une mélancolie de chevalier se lit sur le visage de cet homme et intellectuel éternellement jeune, visage sillonné de lumière (et d'ombres) des années, de l'expérience».

¹² Nichita Stănescu, *Fiziologia poeziei. Proză și versuri. 1957–1983*, *op. cit.*, pp. 414–415: «Arghezi racontait que lorsqu'il était enfant, il l'avait vu passer, sur Calea Victoriei, dans une rêverie absente. Arghezi était enfant et que fait un enfant? Un enfant regarde avec ses yeux d'enfant, curieux, dans les yeux de tout le monde. Lorsque j'étais jeune, j'ai regardé avec des yeux curieux et frissonnants d'émotion dans les yeux effilés d'intelligence et de sarcasme d'Arghezi. Voici à quel point Eminescu est proche de nous! Mes yeux ont regardé dans les yeux d'Arghezi, qui ont regardé dans les yeux d'Eminescu».

¹³ Jean-Christophe Bailly, *L'Apostrophe muette*, Paris, Hazan, 1997, p. 165.

Console / Eugène Simion

*Joaquín Gironella Coll**

Tout au long de la vie, beaucoup essaient de laisser un souvenir ou quelque chose de valable au profit de l'humanité.

La réalité est que la plupart d'entre nous passons notre existence en nous limitant à un simple transfert génétique à la génération suivante.

La figure d'Eugène Simion ne m'a jamais fait cette impression. Je l'ai rencontré déjà en pleine maturité expansive dans les forums académiques organisés par lui et son équipe à travers sa Fondation. Dès le début, il m'a donné le sentiment d'être un homme délibéré et analytique, qui voulait en même temps transmettre de manière responsable un message d'engagement à la prochaine génération.

Mon premier contact a été à Sinaia, un nom aux souvenirs bibliques et un trésor de la fascinante Roumanie, lors d'un des symposiums soigneusement organisés de «Penser l'Europe».

Un cadre incomparable plein du charme nécessaire à un débat harmonieux. Là, j'ai vu, rencontré et apprécié une personne attachée à l'idée mythique de l'Europe, et où j'ai découvert à mon agréable surprise que l'est de l'Europe se sentait aussi et ardemment aspiré à collaborer avec l'autre moitié occidentale.

En fait, dans cette réunion académique sous la direction d'Eugène Simion, la réalité européenne a été ouvertement appréciée à partir de différents points de vue.

Ce qu'Eugène Simion et sa précieuse collaboratrice Maya Simionescu avaient réussi

sans précédent, c'était de réunir autour d'une table un forum varié d'académiciens et d'intellectuels du conglomérat de nations qui composent cet espace géoculturel qu'est l'Europe.

Bien qu'en réalité, Eugène Simion était quelque chose de plus, il était un véritable visionnaire, contemplant avec originalité la perspective future de l'espace européen du point de vue intellectuel, historique et politique. Une expérience sublime! et sûrement unique dans notre environnement.

Dès le début, j'ai beaucoup apprécié sa position psychologique dans les débats. Ses réflexions ont montré une contemplation sereine et compréhensive mettant la subjectivité des participants en premier; mais cela nous a en même temps transféré inconsciemment un objectif clair: nous partageons tous le même espace et le même sentiment.

Sa position intellectuelle m'a souvent rappelé la phrase de Don Quichotte: «Changer le monde, ami Sancho, n'est pas folie ou utopie, mais justice».

En réalité, c'était un universitaire croisé et passionné par le débat intellectuel constructif.

Dans ce forum annuel à Bucarest, avec l'aide précieuse de la Fondation Nationale pour la Science et l'Académie Roumaine, quelque chose de difficile à réaliser aujourd'hui a été réalisé: réunir des écrivains, des artistes, des philologues, des économistes, des médecins, des mathématiciens, des physiciens, des penseurs en somme, avec une âme toute académique et où ils

**Real Academia Europea de Doctores, Barcelona, Real Academia de Medicina de Cataluña, Barcelona*

pouvaient librement exprimer leurs pensées et les opposer.

Seul un chef d'orchestre comme Eugène Simion pouvait accomplir cette tâche ardue mais belle et ce défi intellectuel.

Oui, il nous a quitté par impératif biologique, mais c'était un homme qui, avec son attitude humaine, nous a ému, qui a vécu et ressenti beaucoup de choses dans sa vie mouvementée. Un

homme qui, selon moi, était extrêmement sensible et réceptif, qui a fait preuve de courage intellectuel dans un esprit de compréhension et de concorde.

C'est pour moi ce que représentent Eugène Simion et son message: un Don Quichotte de fermes convictions dans un esprit libre.

Repose en paix!

Eugen Simion, promoteur de la littérature universelle et des valeurs humanistes

*Mohamed Laichoubi**

La perte de notre ami Eugen Simion est une nouvelle bouleversante et triste.

Elle nous ébranle parce que nous nous sommes tous tellement attachés, à sa finesse et à sa grandeur d'âme.

Son intelligence, son doigé, forçait l'admiration. Il a vite fait de vous aspirer dans un monde que vous ne connaissiez pas, celui de Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugène Ionesco.

Promoteur de la littérature universelle et des valeurs humanistes, animé d'une forte honnêteté intellectuelle, il a su convaincre le plus grand nombre et le diplomate étranger que j'étais, de partager des valeurs et des convictions certes nobles, mais tellement altérées dans un monde où la violence domine souvent.

Deux instigateurs, deux propagateurs de la production intellectuelle et de la tolérance, Maya Simionescu et Eugen Simion, ont porté à bout de bras, ce formidable cercle de réflexion de dimension internationale „le Forum Penser l'Europe”.

C'est pourquoi il faut en assurer la pérennité, en hommage au Président Eugen Simion.

Nous y sommes disposés.

Amitiés fidèles à tous.

**Ambasadorul Algeriei în România*

Histoire d'une grande amitié

*Radivoje Konstantinović**

J'ai rencontré Eugen Simion en 1989 à Paris au colloque sur la francophonie et pendant trente-trois ans c'était un des mes meilleurs amis sinon le meilleur. Un éminent critique, historien et théoricien de la littérature, un des plus grands spécialistes de la littérature moderne européenne, créateur de «Penser l'Europe», entre autres, était un homme généreux, agréable, un interlocuteur idéal... Dans ma vie déjà longue j'ai rencontré peu de gens qui étaient grands intellectuels doués d'une rare sensibilité et chaleur humaine, prêt à aider l'autre et grand patriote roumain et européen.

Je fus surpris par la très haute qualité de l'enseignement universitaire, par l'érudition de mes collègues professeurs qui parlaient tous un très bon français et fort impressionné par le haut niveau des hommes politiques, créateurs de la nouvelle Roumanie que mon ami Eugen m'a fait connaître. Je fus accueilli à bras ouvert dans le pays qui, avec la France, deviendra ma seconde patrie.

Bienvenu aux colloques et aux universités, j'ai bientôt décidé qu'il me fallait apprendre cette langue difficile, étrange et séduisante. (Si l'italien a la sonorité d'un violon, le roumain a celle d'un alto). Trois ans après j'ai pu lire la grande poésie roumaine: Lucian Blaga, mon préféré, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, même *Lucaefărul* de Mihai Eminescu. Désormais je suis régulièrement

invité aux plus grands colloques organisé par l'Académie Roumaine dont Eugen Simion est le président. Je n'oublierai jamais le centenaire de Tristan Tzara, le bicentenaire d'Eminescu et le grand colloque de Bruxelles consacré à Dimitrie Cantemir.

J'ai voulu partager ma découverte de la Roumanie non seulement avec mes compatriotes serbes, mais j'ai eu l'occasion d'en parler en France et en Belgique. Eugen qui m'a aidé de transformer la chaire de roumain de la Faculté de Philologie de Belgrade qui vivotait en pépinière de futures traducteurs. Eugen venait souvent à Belgrade accompagné de ses collaborateurs et amis, Silviu Angelescu, écrivain et grand folkloriste, et Lucian Pavel, excellent linguiste et pédagogue. Plusieurs fois nous avons reçu avec Marin Sorescu, un des plus grand poètes européens de la seconde moitié du XX siècle.

Eugen Simion était accueilli en Serbie comme grand critique, véritable maître à penser, adoré par les jeunes écrivains serbes. La plupart de ses livres sont traduits en serbe et sa réputation d'homme de lettres l'élève au niveau des plus grands critiques et théoriciens de la littérature de notre temps. La Serbie a de nombreux amis parmi les intellectuels roumains, mais c'est Eugen Simion qui est grand architecte de l'amitié renouvelée de nos deux peuples, roumain et serbe.

Odihnește-te în pace, dragă frate!

Eugen Simion, un ziditor de cultură

*Mihai Ispirescu**

Destinul academicianului Eugen Simion a fost scrisul. Semnul predestinării sale ni-l povestește într-o carte: „Stând de veghe am observat că Tata-mare (cum îi ziceam noi, copiii) are o privire din ce în ce mai sticloasă și că răspunsurile lui erau din ce în ce mai scurte și mai încâlcite... L-am rugat, atunci, să-mi spună încă o dată alfabetul vechi pe care mi-l spusese de atâtea ori și pe care îl știam, în fapt, pe de rost... A mai deschis o dată ochii și a început să rostească încet și cu voce pierdută alfabetul chirilic: az, buche... La a treia literă s-a oprit. S-a mai uitat o dată la mine și, apoi, a închis ochii. Ceva, în mine, a dat alarma, m-a invadat o imensă frică, o frică de origine necunoscută, l-am apucat de mână pe bătrânul meu bunic, l-am rugat precipitat și panicat să-mi spună până la capăt alfabetul, i-am promis că-l ajut eu... și am continuat, cu vocea mea subțire și ezitantă, de copil, să duc mai departe șirul literelor chirilice.

Bunicul Radu Simion murise sau era pe cale să moară și eu, nepotul lui, spuneam, mai departe ceea ce el nu mai putea spune”.

„Timpul trăirii” teoreticianului, istoricului, criticului literar Eugen Simion se măsoară, mai presus decât orice, prin cărțile pe care, în pofida oricăror vicisitudini, le-a scris.

Vor trece anii ca nori lungi pe șesuri și cine oare își va mai aminti numele atâtor miniștri, atâtor politicieni, ai vremii în care profesorul zidea *Opere fundamentale* sau *Dicționarul General al Literaturii Române*, unice până acum în spațiul nostru cultural.

„Am vrut ca toată identitatea românească să se întâlnească într-un singur loc”, spunea Profesorul, „să facem un *Dicționar al Literaturii Române*, cu scriitorii tuturor provinciilor, cu toți marii scriitori ai culturii române”.

Și eu am fost și încă rămân cât se va mai putea unul dintre trăitorii aceluiasi timp, prieten – peste 60 de ani – martor al trudei și harului cu care acest mare cărturar și-a înzestrat personalitatea, definind-o inconfundabilă. Nu s-a întâmplat niciodată să îl fure căi lăaturalnice scopului-crez, nu l-a înfrânt nicio lovitură, nicio tentație nu l-a subjugat. *Nulla dies sine linea*, nicio zi fără a scrie! Mii de pagini, de cărți, articole, studii, comunicări apărute, de la *Proza lui Eminescu* (studiul debut), până la recent apăruta *Recurs la natură*.

Adevărat „paznic de far” nu a încetat niciodată să creadă în viitorul literaturii. „Am un respect uriaș pentru literatură. Mi se pare unul dintre actele esențiale ale omenirii. Literatura nu va muri.”

Lucid și puternic își impresiona apropiații, uneori, prin revolta cutremurătoare în fața implacabilului – pentru fiecare dintre noi, când va să fie – sfârșit biologic. „Ajută, Doamne, necredinței mele”, se intitulează capitolul din *Genurile biograficului*, pe care Eugen Simion îl încheie astfel: „*Sunt încolțit de peste tot de teamă și disperare și nu mă pot sprijini de nimic și de nimeni, nici măcar de mine însumi. Prieteni, nu mă căutați azi, și nici în zilele următoare. Azi sunt un individ care nu mai crede că adevărul există și că rațiunea este rațională. Nici că frageda trestie gânditoare*

*Dramaturg, prozator

își poate înfrunța, curajos și demn, condiția precară în Univers. Azi sunt doar un om rănit care nu se poate atârna de băierile niciunui cer. O ființă copleșită de suferință incapabilă să înțeleagă că Moartea este un fenomen natural”.

Iată, însă acum, același legământ al scrisului, pe care nu l-a încălcat niciodată, îl poartă mai departe, biruitor asupra morții, prin Opera sa.

Dumnezeul duhurilor și a tot trupul, carele pre moarte ai călcat, și pre diavol l-ai surpat, odihnește sufletul răposatului robului tău, Eugen, căci el te va apăra de cursa vânătorilor și de cuvântul tulburător; cu el vei trece preste vasilisc și aspidă, vei înfrunța leu și balaur, și sub aripile lui vei nădăjdui!

Un Mercuțio în arena literaturii.

In memoriam Eugen Simion

Valeriu Matei

Membru de onoare al Academiei Române

A trecut la cele veșnice Eugen Simion, cel mai important critic și istoric literar român din ultima jumătate de secol, care a știut să impună în literatura română postbelică o direcție, un mod de a gândi și a înțelege literatura, contribuind în mod decisiv la afirmarea și conturarea imaginii uneia dintre cele mai creative generații din istoria literaturii române – cea șazecistă, din care și eminentul critic a făcut parte.

Opera literară a academicianului Eugen Simion – concretizată în peste șaptezeci de volume de critică și istorie literară, eseuri și studii, și peste trei mii cinci sute de articole în presa românească și în cea internațională – este vastă și definitorie pentru critică și istoria literară contemporană românească, iar biografia scriitorului impresionează atât prin fervoarea actului creativ, prin atașamentul exemplar față de valorile perene ale literaturii române, cât și prin dimensiunea și impactul faptelor culturale realizate. Ar fi suficient să amintim, la acest capitol, doar de editarea manuscriselor eminesciene – *Caietele Eminescu* – ,de cele peste 350 volume apărute în colecția *Opere Fundamentale*, de *Dicționarul General al Literaturii Române* (prima ediție în șapte volume masive, cea de-a doua, în opt volume) și de simpozioanele internaționale „Penser l'Europe”, ajunse la ediția a XVII-a.

Eugen Simion a fost un creator în critica literară, constructor consecvent care a crezut în adevărul valorilor estetice, îmbrățișând modelul de existență al unui critic autentic – Eugen Lovinescu – acest *modus vivendi* fiind chiar rațiunea sa de a fi și a se autoconstrui. A avut la începuturile biografiei modelul patern de a percepe lumea și existența (infirmand freudianul complex al paricidului), moștenind, tot pe linie paternă, rezistența în fața intemperiilor și vocația

construcției și reconstrucției. Criticul menționa, în volumul de dialoguri cu Andrei Gligor *În ariergarda avangardei*, că tatăl său „a trecut prin cele două războaie mondiale, a înfruntat... toate mizeriile epocii postbelice, absolut toate, nu a rămas nimic (nici chiar pușcăria), în 1977 i s-a dărâmat casa, a refăcut-o, cu sentimentul că nu trebuie să se predea nenorocirii și in justiției... Nu l-am văzut niciodată disperat, nu l-am auzit jeluindu-se. Când se întâmpla să fie descumpănit, prefera să tacă”.

Eugen Simion a căutat cu febrilitate stilul ideal și, de cele mai multe ori, l-a găsit, demersul său critic fiind unul eminamente literar, a fost o conștiință morală și un spirit al obiectivității și echilibrului, încercând să mențină dreapta cumpănă în arena marilor dezbateri de idei și a bătăliilor etice și estetice, în vremurile când „nu se înțelege în privința întâietății Montagui și Capuleții literaturii...”

De la debutul în presă cu un articol despre *Caietele Eminescu* (1958) – pe care, peste ani, le va edita pentru prima dată, împlinind astfel visul de cândva al lui Constantin Noica – și de la debutul în volum cu *Proza lui Eminescu* (1964) – exercițiu critic fundamental de maturizare și afirmare – până la studiile de rapidă și sigură ochire prilejuite de relecturarea operelor unui număr important de autori clasici și contemporani, reeditați de critic în colecția *Opere fundamentale*, Eugen Simion a cuprins în exegezele sale întreg arealul literaturii și culturii române. A consacrat mai multe studii și literaturii române din Basarabia, creionând, în *Scriitori români de azi*, portretele unora dintre scriitorii reprezentativi ai acestui ținut românesc, a fost o prezență în viața academică de la Chișinău, participând la numeroase evenimente științifice, culturale și literare. Români

basarabeni l-au admirat și l-au prețuit: a fost ales membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, a fost decorat cu cea mai înaltă distincție a Republicii Moldova – Ordinul Republicii, i-a fost consacrat volumul omagial *Vertical într-o lume agitată. Eugen Simion și Basarabia* (2005), iar academicianul Mihai Cimpoi i-a dedicat cea mai amplă monografie de până astăzi: *Modelul de existență Eugen Simion*, care a cunoscut deja trei ediții (2013, 2014 și 2018). Viața și opera autorului *Scriitorilor români de azi* au fost investigate multiaspectual, printr-o grilă pluriperspectivică, Mihai Cimpoi privind din interior întreg ansamblul operei, observând evoluția gândirii eminentului critic – *un spirit al totalității* antrenat pe parcursul întregii vieți într-un „spectacol intelectual excepțional, pe care îl dă an de an și zi de zi cu o consecvență și verticalitate statornică”, o personalitate cu o formidabilă „rezistență lăuntrică față de tot ce contravine statutului ontologic și deontologic al literaturii și criticii literare”.

Pentru destinul criticului și istoricului literar Eugen Simion și pentru aprecierea operei acestuia, două dintre titlurile studiilor sale mi se par a fi semnificative – *Moartea lui Mercurio* și *Întoarcerea autorului*. Cel dintâi este titlul unui articol scris în tinerețe (1968), devenit în 1993 și generic pentru un volum de eseuri și însemnări despre literatura și critica literară a anilor '80, titlu ce stabilește rolul și locul criticului literar în arena marilor dezbateri de idei și a bătăliilor etice și estetice. Pornind de la un protest „împotriva celor care vedeau în criticul literar un Caliban ce trebuie trimis, în lanțuri, la școală”, autorul *Scriitorilor români de azi* considera, pe bună dreptate, că „nu Caliban este simbolul shakespearian al criticii literare, ci Mercurio, confidentul spiritual, cel care moare pentru că nu se înțelege în privința întâietății Montaguui și Capuleții literaturii...” (prefață la vol. *Moartea lui Mercurio*, 1993). Cel de-al doilea, *Întoarcerea autorului*, este titlul unui volum din 1981, reeditat recent, situat la interfe-

rența dintre teoria literaturii și critica literară pură, prin care Eugen Simion s-a implicat în dezbaterile unei teme majore a literaturii (veridicitatea punctului său de vedere fiind recunoscută un deceniu mai târziu și prin traducerile acestui volum în engleză și franceză, ediții apărute în colecții de prestigiu), dezbateri la care au participat reprezentanți de marcă ai curentelor *Noua critică* și *Noua nouă critică* franceză sau ai *New criticism*-ului anglo-saxon. Titlul acestui volum a avut valoarea unei premoniții pentru reputatul critic și istoric literar, acesta contribuind la readucerea autorului în ecuația dezbaterilor literare asupra operei, fiind tot mai mult obligat să se întoarcă (re-întoarcă) în ultimele decenii (când *demonul teoriei a obosit*, iar daimonul sintezei s-a și instalat autoritar în edificiul literaturii, admirând frescele fragmentate și inscripțiile săpate adânc în ziduri cu bisturiul teoriei, în perioada când el a fost exilat împreună cu autorul nedreptățit), la imensele latifundii ale literaturii pe care le-a arat și semănat și, contemplându-și cicatricile dobândite în bătăliile la care-a participat, stăpânind toate instrumentele de lucru și panoplia de idei, să dea numeroase studii de sinteză privind opera celor mai importanți scriitori români, „care se prezintă – precum menționa criticul literar Mihai Cimpoi – ca niște capitole ale unei *Istории a literaturii române*, nesistemmatizate de el încă, dar conceptual conturată într-o întreprindere critică ce demonstrează vocația *monumentalității*”. Fiindcă, orice s-ar spune, nu există autor care să nu fie însoțit în timp de propria sa istorie.

Eugen Simion, intelectual reprezentativ al culturii române, care a marcat profund contemporaneitatea noastră, a devenit istorie, exemplul său fiind un model demn de urmat pentru toți cei care caută răspunsuri și soluții la tot mai complexe probleme ce confruntă cultura și spiritualitatea, într-o epocă plină de traume și de false valori, de incertitudini și confuzii.

O instituție: Eugen Simion

Lucian Chișu*

Este multă durere și emoție în jurul dispariției celui care, după cum bine se știe, a fost timp de decenii profesor al Universității bucureștene, președinte al Academiei Române și al Fundației Naționale pentru Știință și Artă (FNSA), iar din 2006 până în prezent director al Institutului de Istorie și Teorie literară „G. Călinescu” al Academiei.

Sub conducerea ilustrului cărturar, Institutul nostru a avut cele mai însemnate realizări. Le repet fără a face alte comentarii: două ediții din *Dicționarul general al literaturii române, Cronologia vieții literare românești 1944–2012*, 300 de volume format Pléiade apărute la Fundația Națională pentru Știință și Artă, ediții critice însoțite de prefetele regretatului dispărut și întocmite majoritar de cercetătorii din Institutul „G. Călinescu”. Ca să fim dreți, acestor importante succese ale institutului nostru trebuie să le adăugăm contribuția a încă unei instituții: Instituția Eugen Simion! Pe lângă îndrumarea cu atâtea consecințe benefice pentru Institutul Călinescu, în același interval, profesorul Eugen Simion a elaborat și a încredințat tiparului propria sa operă, constând în câteva zeci de cărți – eseuri, studii, monografii – la fel de importante pentru cultura română. Nu le mai enumăr, întrucât majoritatea acestora a fost amintită. Însă, doresc să fac necesara conjuncție dintre rezultatele obținute sub directă îndrumare a conducătorului nostru și realizările dumnealui.

Cu prilejul întâlnirilor colectivului științific cu directorul său, profesorul Simion ne-a împărtășit, uneori, din gândurile sale. Dacă nu mă înșală memoria, în urmă cu nouă ani, când l-am sărbătorit la a 80-a aniversare, Eugen Simion ni se

confesa: „Mă ocup zilnic, trudnic, de dimineța până seara târziu, cu o mulțime de lucruri care se rezumă la unul singur: literatura”. Și adăuga: „În aceste eforturi cotidiene, mă revigorează enorm cele două vitamine efervescente, care sunt nepoatele mele”. Pornind de la aceste afirmații, vreau să vă rețin atenția cu doar câteva considerații asupra devotamentului cu care Eugen Simion și-a urmat acest crez.

În toate articolele, studiile și, implicit, cărțile editate pulsează o triplă semnificație. Prima se referă la viziunea pe care o emană aceste scrieri ce conțin judecăți ancorate în circuitul istorico-literar național, fiind însoțite, totodată, de atribuirea proprietăților și nuanțelor artistice ale autorilor acestora, precum și ale subiectelor sau tematicilor abordate.

Cea de a doua vizează efortul de filtrare și selecție valorică din interiorul concepției sale despre opera literară și statutul acesteia. În cele patru volume din *Scriitori români de azi*, Eugen Simion a fost criticul de însoțire al generației șaizeciste, o generație formată din autori de primă mărime, care strălucesc, asemenea astrilor, pe firmamentul nostru literar. De astăzi, steaua lui Eugen Simion, mutată pe bolta cerească, scânteiază puternic-tremurător, alăturându-se acestora cu luminozitatea unei stele polare.

A scris apoi despre Marin Preda, Mircea Eliade, Eugen Ionescu, Emil Cioran, Creangă, o carte despre Nichita Stănescu aflându-se în stadiul de finalizare. Este, fără îndoială, o cartografiere orgolioasă, elitistă, implicând zonele de altitudine absolută din literatura română. Afirmație numai pe jumătate adevărată, fiindcă noi, cei care am

*Profesor universitar, director interimar, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”

avut privilegiul dialogurilor profesionale cu academicianul Eugen Simion, putem depune mărturie că știa tot despre scriitorii români din toate epocile, ca și despre viața literară, deoarece furniza adesea informații istorico-literare, amănunte biografice ori de istorie literară orală, care îi puneau într-o stânjenitoare inferioritate pe interlocutori. Din această perspectivă, cunoștea ca nimeni altul fenomenul literar, pe care, repet, îl proiecta la scară națională, fără a face caz de erudiție sau terminologie modernă (devenită în scurt timp „rebarbativă”), ci, dimpotrivă, folosindu-se de fraza suplă, încărcată de semnificații, memorabilă prin caracterul ei sapiențial, devenită „citat” și circulând din om în om.

Cel din urmă element triadic ține de structura temperamental-caracterologică a *omului* Eugen Simion. Aș numi-o demnitate, un concept precum o mantie în faldurile căreia și-a susținut mereu discursul critic în calitatea (rară) de apărător al limbii, culturii și inegrității naționale, într-un cuvânt al sensului valoric, cam șifonat astăzi, al noțiunii de onoare și, uneori, de dreptate. Exemplul pe care îl dădea, cu tristețe și amărăciune, era următorul: „Explozia de entuziasm declașată de reîntregirea României Mari a făcut ca, în numai trei decenii, literatura română interbelică să se alătore, fără inhibiții, marilor literaturi europene.

Intrarea țării noastre în rândul națiunilor democratice, în Decembrie 1989, a fost întâmpinată cu același entuziasm, dar cum se face că, în alte trei decenii, când ar fi fost posibil ca energiile naționale să producă un reviriment, timpul pare să fi fost irosit iremediabil?” Desigur, vorbim de alt context, ca și de o altă treaptă în evoluția umanității. Dar interogația, la care vom căuta singuri răspuns, rămâne. Ea, întrebarea, adăugase pe chipul adumbrat al profesorului cute de tristețe îngândurată. Copleșit de trăirile intense interioare, de eforturile lucrului de zi cu zi, care-l acaparase într-o asemenea măsură încât nu părea să-și mai permită relaxarea sau odihna, Eugen Simion s-a dedicat literaturii ca „om al faptei” – sintagmă asupra înțeleșurilor căreia ținem să atragem atenția. Cu aceste accente, care se împletesc formând un fascicol inconfundabil, și-a scris și a promovat întreaga operă, ferindu-se totodată de a intra în gâlcevile de tot felul care agitau și perturbă fără contenire, la noi, viața, societatea, politica, nu în cele din urmă, literatura. Cine-i citește cărțile, cine i le va citi, va regăsi în paginile acestora un interior monastic al literaturii noastre, loc ideal de reclusiune și echilibru, de liniște meditativă și pace interioară, în care spiritul etern viu al lui Eugen Simion celebrează, ca pe o credință, ca pe un lucru sfânt, literatura.

Pedagogia severității

Oana Soare*

În mai multe rânduri l-am auzit pe Profesor vorbind despre o pedagogie a severității. O pedagogie a disciplinei intelectuale și a severității. În spatele cordialității, a deschiderii permanente către tineri, se ascundea o mare exigență care, în opinia sa, era obligatorie în procesul formării intelectuale a acestora. Un tânăr se putea *pierde* – își putea pierde din vedere obiectivele, își putea risipi timpul în activități puțin importante, își putea uita prioritățile. De aici obsesia, pe care am regăsit-o la mulți dintre doctoranzii săi, de a nu-l dezamăgi pe Profesor, de a nu se ridica la înălțimea încrederii acordate. Dincolo de această salutară autoritate, mai era ceva. Profesorul dorea să scoată maximul din potențialul studentului – astfel că îi încredința sarcini puțin mai grele decât putea duce, însă extrem de ofertante intelectual pentru tânărul cercetător. Dacă acest efort susținut era asumat și transformat în motivație profundă, experiența devenea intens formatoare.

Apoi, Profesorului nu îi plăcea deloc *leneveala intelectuală*. Însă imperativul hărniciei (deși nici simpla hărnicie nu era bună) ascundea, de fapt, o strategie. Ritmul precipitat de lucru se impunea pentru a nu te afla la ani distanță de cărțile cu adevărat personale sau pur și simplu de cărțile pe care le-ai putea scrie după ce vei fi terminat (la timp) pe celelalte. Am regăsit această idee și la Mircea Eliade. A încheia la timp un proiect însemna a te elibera de el și a putea începe altul, care te pune pe altă pistă de cercetare, ceea ce, pe termen lung, ducea la lărgirea propriului orizont de cunoaștere. A tergiversa un proiect te bloca, de fapt, în orizontul unei anumite tematici, te ținea prizonier,

nepermițându-ți abordarea altor subiecte. Și astfel, pe nesimțite, riscai să îți ratezi potențialul. Deci, mai bine un ritm accelerat de lucru, o disciplină de fier, termene draconice pe care să ți le impui singur. Graba devenea o formă de stimulare a ideilor și nu se traducea prin superficialitate – de aici, puterea de muncă și capacitatea de re poziționare (în cazul în care rezultatul muncii tale nu era satisfăcător). Dacă ai muncit prost, trebuia să ai forța ca, după ce ți-ai constatat greșeala (greșelile), să o iei de la capăt. Trebuia lucrat repede și bine – aceasta era suprema probă a profesionalismului. Pentru un tânăr la început de drum, repede și bine însemna ieșirea din propriul ritm și antrena, în ultimă instanță, ajustarea propriului orizont temporal. Pentru că timp se face, îți faci timp. Doar așa nu deveneai defazat în raport cu tine însuși.

Apoi, era bine dacă reușeai să lucrezi la mai multe teme odată. Profesorul era adversarul monomaniilor. Curiozitatea sa era mereu vie – de aici obligația de a fi cu lecturile la zi. Însă cititul nu trebuia să urmeze doar tendințele și modelele vremii: un ochi citește în prezent, altul în trecut. Critica era imposibilă fără istoria literară, actualitatea însemna ceva doar calibrată de tradiție. În spatele lui înainte este înapoi – este vorba de aceea poziție cu totul specială, de ariergardă a avangardei, în care, într-un fel sau altul, înainte și după 1989, s-a plasat mereu. Într-un articol al lui Călinescu am descoperit un program de lucru încă mai ambițios, din care făceau parte, concomitent, tot felul de activități: scrisul de cronici despre scriitori români contemporani, lecturi din clasicii

*Cercetător, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”

literaturii universale, răsfoirea albumelor de artă, studiul temeinic al filosofiei etc. Toate acestea, *zilnic*. Reușeai astfel să trăiești concomitent în timpuri, spații, paradigme și mentalități diferite. Miza era lărgirea orizontului cunoașterii – așa ajungeai la conexiuni neașteptate, uneori la abordări diferite, surprinzătoare, ale unor teme. De aici o anume ebuliție intelectuală, prin care ideile și temele, epocile, autorii și operele intrau în corespondențe incitante.

Testul mediului academic extern trebuia neapărat bifat. În opinia sa, stagiile în străinătate erau obligatorii pentru buna formare intelectuală și profesională a unui tânăr. Aici aș evoca succint experiența personală. Grantul despre studierea corespondenței lui Stéphane Lupasco – obținut într-o competiție a Academiei Române – mi-a deschis drumul către... antimodernii lui A. Compagnon. Și așa, am început un al doilea doc-

torat, în cotutelă, sub îndrumarea dumnealui (par-tea română). S-a deschis o altă lume: am urmat stagii în universitățile străine și, odată cu ele, înscrierea pe alte piste de cercetare.

Deși era conștient că formele bine alese pot stimula fondul, propunea întâi de toate o formare de tip organicist. Avea oroare de impostură și dorea să nu *îți bați joc* de meseria ta. În cazul meu, a stabilit următoarea schemă de lucru: se începe cu ediția critică, se trece apoi la monografie (preferabil, a altui scriitor), după care urmează lucrările de sinteză, cu deschideri teoretice.

Ce mi-ar fi plăcut să deprind mai bine de la Eugen Simion? O mai bună intuiție a temelor importante. Sau modul său de a schimba un subiect oarecare într-o temă de impact. A fost un mare profesor pentru că avea, întâi de toate, personalitatea și originalitatea unui mare critic. Altfel, ar fi rămas doar un excelent pedagog.

Nici timpul nu mai este același

Otilia Sîrbu*

Între oameni și zei, timpul nu este același. Între oameni și oameni, timpul nu este același. Timpul este unic pentru fiecare dintre ei! Uneori, el se întâlnește la răscruce de idei, de trăiri, de cuvinte sau de culori încât el, timpul, devine același. Abia în acel loc, veșnicia trăirilor devine memorie!

„Mai toți comentatorii mei spun că sunt un munte de calm și echilibru, lin și statornic ca un drum în câmpie. Nu-i adevărat, sunt un vârtej de neliniști, trăiesc în gura unui vulcan, viața mea interioară este uneori un coșmar... Am încercat în mai multe rânduri să contest fantasma echilibrului meu imperturbabil, dar n-am reușit.

Când cineva, un tânăr, încearcă să-mi facă un portret, începe invariabil cu ideea calmului și a echilibrului meu interior, fără să-și dea seama ce război duc cu mine pentru a ieși în lume cu o față liniștită și cu un mers regulat...”

O carte apărută în această vară – anotimpul ce va prevesti pe ultimul dintre ele – **Recurs la natură** (București, Editura Fundației Naționale pentru Știință și Artă, 2022) este o căutare a echilibrului ce întregeste lumea unui secol prea grăbit cu el însuși, cu promisiunile unor alte și alte așteptări. De ce natura, de ce reîntoarcerea spre ea? Este o carte pe care renumitul critic și istoric literar Eugen Simion o aduce în prim-planul atenției literare, dar și în spațiul prezentului nostru cu intenția de a împăca, poate, psihologia cu frumusețea, un secol cu altul, o lume prin tainele ei, plecând de la general spre particular în cursul lor firesc. Un dar scriitoricesc ce ne poate ajuta, astăzi, printr-un mâine mai echilibrat, poate. Ana-

lizându-ne pe noi înșine ca pe exemple ale chemării spre sine printr-o evaluare detașată, vom putea avea șansa, iată, de a ne putea redimensiona sensibilitatea imaginativă și prin lectura unei astfel de cărți-document.

„Dacă omul reușește să elimine Eul, va fi capabil să asculte bătaia inimii naturii și șoaptele ei.” (Constantin Brâncuși)

Plecând de la ce înseamnă „discursul naturii” sau „discursul despre natură” într-un capitol de început, Eugen Simion îl citează pe Lionello Venturi care remarcă – referindu-se la pictura lui Giotto – că „omul intră în istoria sacră, ca și când ar intra în propria istorie” și că „divinitatea coboară în om și devine conștiința lui morală”. Dacă Renașterea l-a readus pe om în mediul său firesc existențial, există toate șansele ca acest secol XXI să devină succesorul ei dintr-o multitudine de motive. Dintre toate relele pe care le-a făcut și dintre toate cruzimile pe care le-a îndurat, ființa umană, asaltată astăzi de vicii de procedură existențială, își poate oferi răgazul de a accepta natura ca pe un alter-ego, o realitate prin care peisajul să fie componenta reîntregirii sale umane. Pare nefiresc să afirmăm toate acestea într-un prezent când tehnologia avansează pe minut, când suntem interconectați la mii de biți, când poți atinge într-o singură zi continente disparate. Prin urmare, reîntorcându-ne la „fantasma echilibrului imperturbabil” al autorului, Eugen Simion, revenim deopotrivă la cartea sa **Recurs la natură** căutând să aflăm cum este re poziționat în artă, de-a lungul secolelor, peisajul care iese din umbră devenind elementul de meditație și creație.

*Conferențiar univ. dr., secretar științific, Secția de filologie și literatură, Academia Română

De ce a fost nevoie sau de ce a durat atât de mult până la apariția romantismului ca peisajul să devină un punct de reper al raportului nostru cu natura? Un mit permanent prezent, revendicat de fiecare dată prin timpul pe care îl parcurge?

După analiza lui Thomas Mann și – după cum alții dintre psihologii abisali de acord – mitul „este întemeierea vieții; el este schema atemporală, acea cucernică formulă în care intră viața, în timp ce din inconștient își reproduce trăsăturile”. (Joseph Campbell, *Mitologia primitivă*, vol. I, București, Editura Trei, 2022, trad. Cristina Jinga, p. 27). Marele spectacol al misterului devine posibil și prin lumea din afara și dinăuntrul nostru devenind istoria sacralului nostru.

„Îmi propun să urmăresc această relație (creația artistică și personajul numit natură) în literatura română, pornind de la observația că, în secolul al XIX-lea, natura intră în poezie și proză ca actor principal, ca obiect estetic, ca un calendar de imagini (Bachelard), ca o sumă de mituri și de spații de securitate pentru scriitorii care nu se mulțumesc să-și situeze opera în spațiu, ci să-și creeze artistic acest spațiu, să-l subiectivizeze și să construiască în jurul lui un număr de mituri literare. Mituri care, în funcție de rezonanța lor artistică, devin și mituri ale naturii originare. (Ibidem, p. 13)

Peisajul, putem spune, este o artă a privirii, reprezentarea subiectivă (și estetică) a marelui tot (cosmosul), o reprezentare care, la poeții și pictorii autentici, devine automat o autoreprezentare. Valéry definea poezia ca «pe o ezitare prelungită între sunet și înțeles». O dublă ezitare – putem adăuga – pentru că, în afară de ezitarea inclusă în poem, există ezitarea lectorului. Ce am putea spune, pornind de la formula lui Valéry despre peisajul literar? Că este, întâi, o lungă ezitare între privire (culoare) și sunet și este, în același timp, o ezitare, și mai lungă – cum am spus – între reprezentare și autoreprezentare, între natura pe care creatorul inspirat o privește și oglinda în care creatorul se privește, întorcând spatele naturii, cum zice pictorul Corneliu Baba în jurnalul său intim. El întoarce spatele naturii ca să poată medita la universul ce-l poartă.” (Ibidem, p. 477)

Immanuel Kant – în *Prolegomene la orice sistem viitor al metafizicii* – face referire la faptul că gândirea noastră despre lucrurile finale poate fi valabilă doar prin analogie după „*expresia potrivită a slabelor noastre puteri*”, căci „noi gândim lumea ca și cum ar proveni în existența și în menirea ei lăuntrică dintr-o rațiune supremă” și, dacă este așa, ne întrebăm, cum și în ce fel putem regândi raportul nostru cu natura ca formă a istoriei sacre personale și chiar colective?

În acest sens, Eugen Simion sintetizează în cartea sa acest „*invizibil înscris în vizibil*” la „*gândirea privirii*” care impune o viziune filosofică, morală și estetică asupra naturii. De la statutul ei de simplu decor până la a deveni obiect în sine, până la natura ca loc de frumusețe și virtute, un spațiu de meditație și consolare. Dacă la Jean-Jacques Rousseau, de la peisaj, „une pensée du regard” la sublim, ca „*trăire ardentă*”, totul devine o proiecție a spiritului, dacă pentru fondatorul romantismului, Chateaubriand, peisajul este o cercetare a „*stării naturii făcută de starea sufletului*”, o „*cunoaștere ce se transformă într-o reverie religioasă*”, pentru Victor Hugo nu există „*supra-natural în natură*”, ci doar „*natura*”, încât totul trebuie conectat din „*dehors in dedans*”. Astfel ne reîntoarcem la Kant care constată că „*sublimul nu se află în natură, ci în creatorul operei subiective*”. Concluzii aparent simpliste, însă când analiza vizează „*cunoașterea vizuală*”, așa cum precizează autorul cărții, lucrurile devin complicate. De ce oare? Spațialitatea a devenit „*reperul timpului nostru cu forma lui de manifestare, istoria*”, conchide autorul.

În acest caz, veșnicia trăirilor devine memorie a istoriei ce suntem și devenim fiecare.

Despre ce înseamnă disponibilitate artistică în spațiul cultural românesc, vom reveni într-un alt timp ca formă a revendicării sale, într-un alt spațiu ce va reîntregi memoria renumitului critic și istoric literar, Eugen Simion, și prin ultima sa carte *Recurs la natură* dintr-un anotimp de final.

O moștenire culturală care obligă

*Paul Cernat**

Vestea morții profesorului Eugen Simion mi-a parvenit în timp ce îi citeam ultima sa carte – *Recurs la natură*: o abordare incredibil de proaspătă, din perspectiva geocriticii franceze recente (Bertrand Westphal & Co), a literaturii române premoderne, romantice și postromantice. A fost să fie, din păcate, ultima „lecție”...

Îi datorez mult și-mi place să cred că nu l-am dezamăgit. Încerc un sentiment straniu și nu-mi vine să cred că nu ne vom mai vedea. Moartea, despre care nu vorbea niciodată, l-a luat prin surprindere, deși avea peste 89 de ani. Avea multe proiecte în lucru, individuale și colective; un vast *Dicționar al moralistilor*, coordonat la Institutul „G. Călinescu” (am avut mereu întâlniri de lucru despre el anul acesta), o istorie a literaturii române în „scriitori fundamentali”, un volum despre Marin Preda ș.a. Îi apăruseră, anul trecut, două ample volume – *Convorbirile mele* – un autopotret „dialogic”, reunind cvasi-totalitatea interviurilor acordate în aproape șase decenii de activitate; îi apăruse și un amplu studiu despre trei pașoptiști definatorii – Ion Ghica, N. Bălcescu și M. Kogălniceanu – venit în continuarea unei pasiuni mai recente pentru secolul al XIX-lea (concretizată inclusiv printr-un eseu despre Odobescu). Conducea Institutul „Călinescu” din 2006, când îi expiraseră cele două mandate succesive la conducerea Academiei Române (ulterior a devenit președintele Secției de literatură și filologie); ambele instituții îi datorează enorm, realizările din timpul mandatelor sale fiind fără precedent. Mem-

bru de onoare al mai multor academii din străinătate, a știut mereu să țină, seniorial, „rangul” culturii autohtone la vârf atât în relație cu politicile statului român – uzând de întregul său capital simbolic –, cât și în relațiile internaționale: grupul de reflecție și dezbateri academică *Penser l'Europe*, pe care l-a inițiat acum două decenii împreună cu Thierry de Montbrial, și pe care l-a condus până de curând, exprimă o întregă viziune asupra tendințelor intelectuale din lumea globală. Nu exagerez deloc spunând că a fost, în deceniile postdecembriste, cel mai important apărător și ilustrator de performanță al literaturii române ca instituție canonică. După cum nu exagerez văzând în el criticul care a făcut cel mai mult pentru instituția literaturii române în ultima jumătate de secol. Am, pe lângă tristețea pierderii iremediabile a omului, de care am fost foarte apropiat în ultimul deceniu și jumătate, sentimentul unei pierderi mai generale. Eugen Simion lasă în urmă o vastă activitate de cronicar literar al anilor '60–80, parțial reunită în tetralogia-reper *Scriitori români de azi* și prelungită în postcomunism printr-o bogată activitate eseistică, reunită selectiv în cele opt volume de *Fragmente critice*. O activitate universitară prodigioasă – a fost, între altele, coordonator al unui Cerc de critică influent la nivelul studenților din generația optzeci. De asemenea, o lungă activitate de conducător de revistă (*Caiete critice*, la origine supliment al *Vieții Românești*, l-a avut ca director mai bine de patru decenii, iar unele numere speciale au făcut istorie). Peste

*Conferențiar, dr., Facultatea de Litere a Universității din București, cercetător, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”

35 de volume de autor, incluzând și cărțile de convorbiri (cu Aurora Cornu, Petru Dumitriu sau Andrei Grigor – autobiografia indirectă *În ariergarda avangardei* – etc.); sunt titluri de o diversitate deconcertantă, acoperind aproape toate marile epoci ale literaturii române, de la premodernitate la actualitatea strictă. Aflat, după formula lui Roland Barthes, „în ariergarda avangardei”, a fost și un deschizător de drumuri, nu doar un defensor al valorilor consacrate. A publicat, la începutul „dezghețului” poststalinist (1964), prima carte importantă despre *Proza lui Eminescu*, rezultatul experienței juvenile acumulate în echipa de colaboratori-eminescologi ai ediției Perpessicius. Monografia despre E. Lovinescu (1971), la origine o teză de doctorat susținută cu Șerban Cioculescu, a reprezentat și ea un moment-cheie al recuperărilor necesare, după injoncțiunile staliniste; în ultimele decenii, „lovinescianismul” său a fost însă amendat din perspectiva „tradiționalismului spiritual” și a unei „antimodernități moderne” legitimate, între alții, de Antoine Compagnon. *Posteritatea critică a lui E. Lovinescu* (2017) este o profesiune de credință retrospectiv-polemică. Autor, el însuși, al unui „jurnal parizian” devenit *bestseller* (*Timpul trăirii, timpul mărturisirii*, 1977), una dintre „ferestrele spre Occident” din România comunistă, și al unui *Jurnal german*, avea să devină, după 1990, principala autoritate autohtonă în materie de literatură subiectivă: având ca precedent un dosar mai vechi al *Caietelor critice*, trilogia *Ficțiunea jurnalului intim* (2001) și cele două volume din *Genurile biograficului* datorează mult criticii literare franceze care l-a modelat în prima parte a anilor '70, când a lucrat ca lector de literatură română la universitatea Sorbonne IV din Paris, apoi ca profesor invitat la școala superioară de la Fontenay-aux-Roses. Splendida *Dimineață a poezilor* (1981), dedicată începuturilor poeziei noastre lirice, poartă, în schimb, amprenta „tematistă” a maestrului său Jean-Pierre Richard: un exemplu de succes al aplicării „noilor metode” din epocă unei literaturi moderne incipiente. Iar antistructuralista (și anti-oedipiana) *Întoarcerea autorului* (1981) se situează în avangarda internațională a „noului biografism.” Eugen Simion a editat, cel dintâi,

Integrala prozei fantastice a lui Mircea Eliade, despre care avea să scrie cea mai completă monografie critică (amplificată, din impuls totalizant, de la o ediție la alta). A publicat, apoi, monografii critice importante despre „tânărul” Eugen Ionescu și despre Cioran. A fost principalul apărător al lui Marin Preda, nu numai în epoca post-decembristă (când scriitorul a devenit, asemeni unor Petru Dumitriu, Nichita Stănescu sau Marin Sorescu, victimă predilectă a „revizionistilor”); a alcătuit, în 1981, și un volum colectiv de referință în memoria lui (*Timpul n-a mai avut răbdare*). Atașamentul față de Preda, ca și asumarea propriilor origini țărănești, l-a determinat să amendeze prejudecata lovinesciană a „urbanizării” literaturii ca indice de modernitate – există, în fond, o modernitate rurală cu nimic mai puțin substanțială, care merită relegitimată, nu bagatelizată snob ca „desuetă”; o idee care, îmi place să cred, va rodi în demersurile noilor generații de critici, în alianță cu noile modele teoretice internaționale.

Un element salutar l-a constituit și alianța, după 2005, cu critica tineri în cadrul Colocviilor „G. Călinescu”, a unor proiecte postdoctorale academice cu fonduri europene și, în fine, în cadrul noii ediții (extinse și mult îmbunătățite) a *Dicționarului General al Literaturii Române*. Cele opt volume masive reprezintă nava-amiral lexicografică a literaturii române. Și dacă cele 46 de volume din *Cronologia vieții literare românești 1944–2012*, uriașă frescă a vieții literare postbelice prin prisma decupajelor publicistice, au rămas fără impactul scontat, colecția de „Opere fundamentale”, demarată în 2001 la FNFA pe modelul francez al „Pleiadelor” de la Gallimard, s-a impus, în două decenii, drept cea mai importantă bibliotecă românească de ediții critice, cu aproape 300 de volume dedicate multor zeci de autori; puține nume canonice au rămas, din varii motive, în afara ei, iar unele vor fi (să sperăm) recuperate în viitor. În fine, editarea integrală în facsimil – 38 de volume în condiții tehnice de excepție – a *Caietelor eminesciene*, realizată în perioada cât a fost președinte al Academiei, este o realizare majoră, la care Constantin Noica nu a putut decât visa.

A fost un stabilizator și un constructor tenace într-o lume tot mai anti-canonice, un spirit totalizant într-o lume tot mai parohială, un spirit clasic – în sensul dat de eminentul predecesor G. Călinescu („a crea durabil și esențial”) – într-o lume globală sedusă de mode efemere, un maximalist într-o lume a minimalismelor. Un patriot exigent și ecumenic, devotat total identității culturale naționale sublimat în valorile sale majore; un patriot constructiv, animat de o conștiință misionară și de iubire pentru literatură, un patriotism al faptelor,

în fond. Intelectualii români din Republica Moldova, Bucovina de Nord și Banatul sârbesc au văzut în el, pe bună dreptate, un lider spiritual, care le-a susținut identitatea națională, integrându-o în patrimoniul românității transfrontaliere. Apropo: *D.G.L.R.* operează cu cel mai deschis concept de literatură română, inclusiv spre literaturile în limbile minorităților și spre textele românești scrise în limbi străine.

Am pierdut un mare critic, centrul de greutate canonică al instituției literaturii române de azi.

Tabula gratulatoria

- Academia Română
Gheorghe Chivu

- Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române

Șerban-Octavian Axinte
Ioana-Otilia Baskerville
Nicoleta Borcea
Luminița Dana Botoșineanu
Alina-Mihaela Bursuc
Daniela Ștefania Butnaru
Adina Ciubotariu
Marius Radu Clim
Vlad Cojocaru
Mioara-Vasilica Dragomir
Victor Durnea
Cristina-Michaela Florescu
Gabriela Haja
Ofelia Ichim
Mona-Laura Manea
Doris-Dumitru Mironescu
Eugen Munteanu
Maricica Munteanu
Mariana Nastasia
Gabriela Negoită
Florin-Teodor Olariu
Veronica Olariu
Ana-Maria Prisacaru
Diana Cătălina Stroescu
Elena Tamba
Simona Zaharia

- Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Al. Rosetti” al Academiei Române

Adina Dragomirescu
Mihaela Gheorghe
Andra Vasilescu
Blanca Croitor
Andreea Dinică
Viviana-Monica Fătu Ilie
Mara Iuliana Manta
Maria Marin
Carmen Mîrza Vasile
Cristian Moroianu
Raluca-Mihaela Nedea
Isabela Nedelcu
Manuela Nevaci
Alexandru Nicolae
Gabriela Pană Dindelegan
Irina Paraschiv
Carmen-Ioana Radu
Daniela Răuțu
Nicolae Saramandu
Maria Stanciu Istrate
Eanuela Timotin
Ioana Vintilă Rădulescu
Dana-Mihaela Zamfir
Rodica Zafiu

- Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” al Academiei Române

Eugen Pavel
Adrian Tudurachi
Ligia Tudurachi
Magda Wächter
Cosmin Borza

• Institutul de Istorie și Teorie Literară
„G. Călinescu” al Academiei Române

Manuela Anton
Mihăiță Stroe
George Neagoe
Florentina Nicolae
Dorin Garofeanu
Marija Nenadic
A.C. Cofan
I. Opreșan
Alexandru Farcas
Bianca Cernat

Ana-Maria Bănică

Andrei Milca
Laura Bădescu
Raluca Dună

• Revista „Academica”

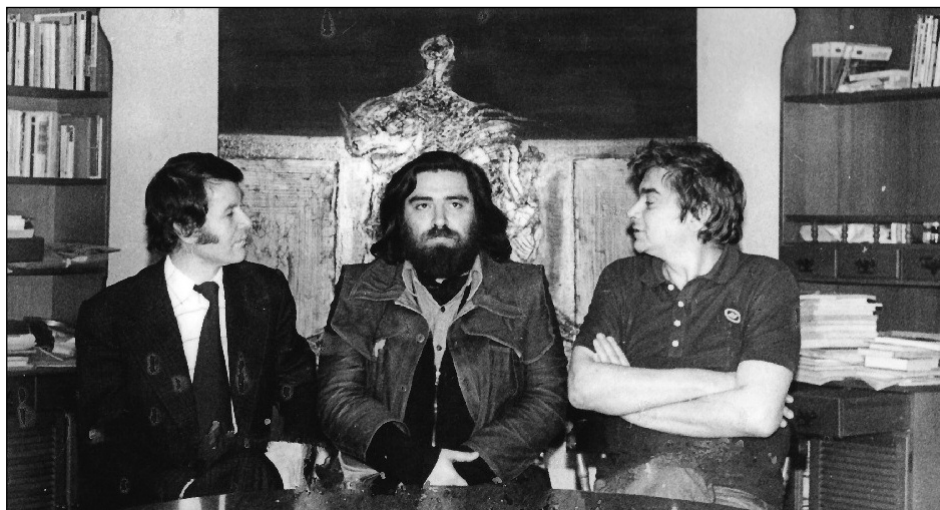
Narcis Zărnescu
Mihaela-Dora Necula
Aurora Popa
Monalisa Stanca
Roland Vasiliu

Grupa C, Aprilie 1953, Cluj

Eugen Simion cu Marin Preda

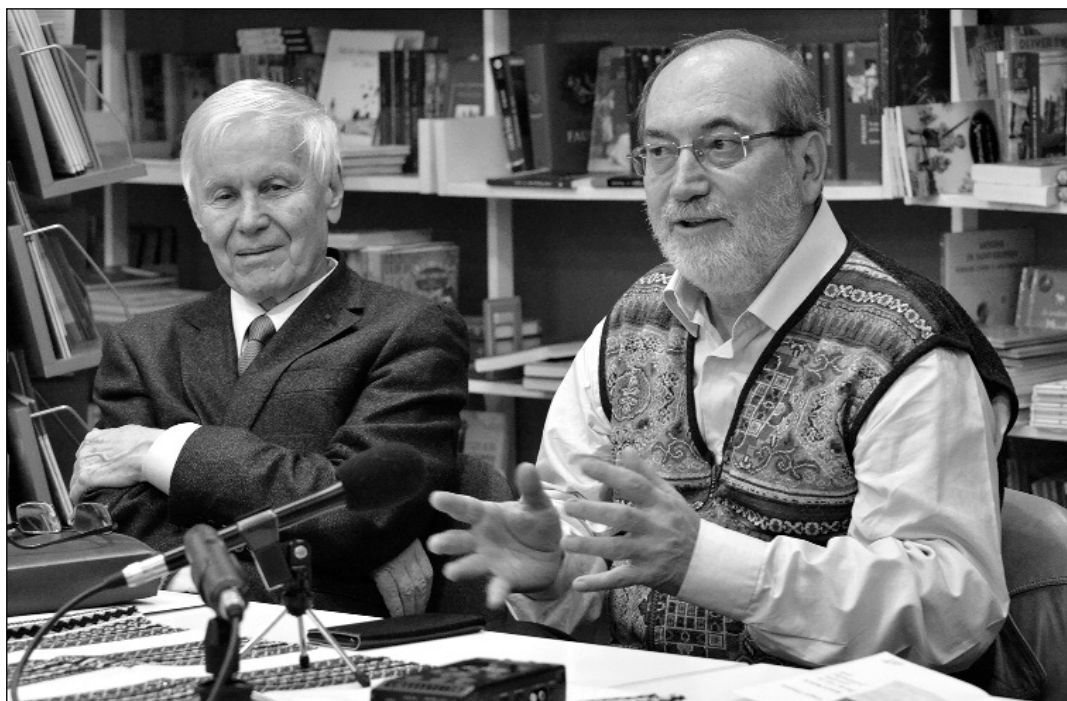
Eugen Simion, Sorin Dumitrescu, Nichita Stănescu

Eugen Simion, Constantin Noica, Zoe Dumitrescu Buşulenga, Ioan-Iovitz Popescu, Alexandru Piru

Marin Sorescu și Eugen Simion (1981)

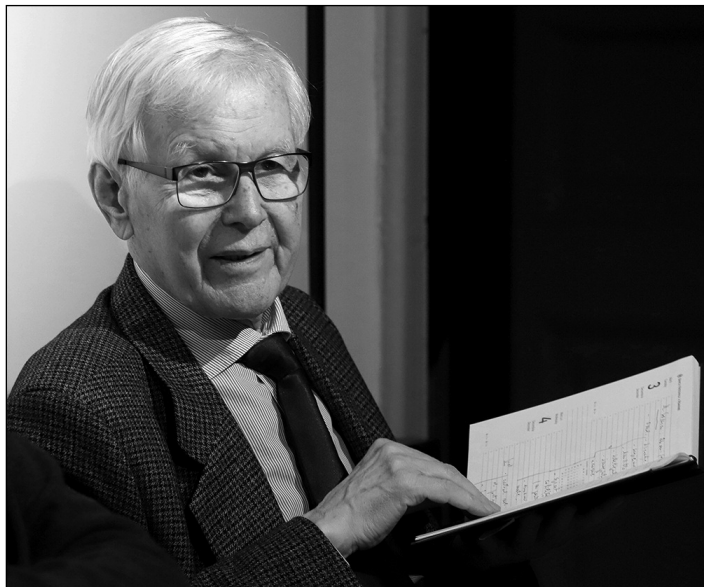

Eugen Simion și Lucian Chișu

Festivalul literar „Mihai Eminescu” de la Dumbrăveni (2019)

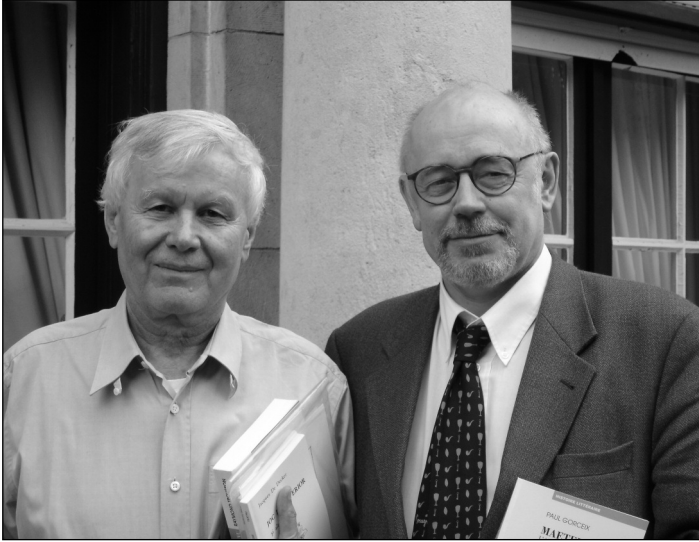
Acad. Ioan-Aurel Pop și acad. Eugen Simion

Aula Academiei Române

Acad. Eugen Simion, acad. Răzvan Theodorescu, acad. Victor Voicu

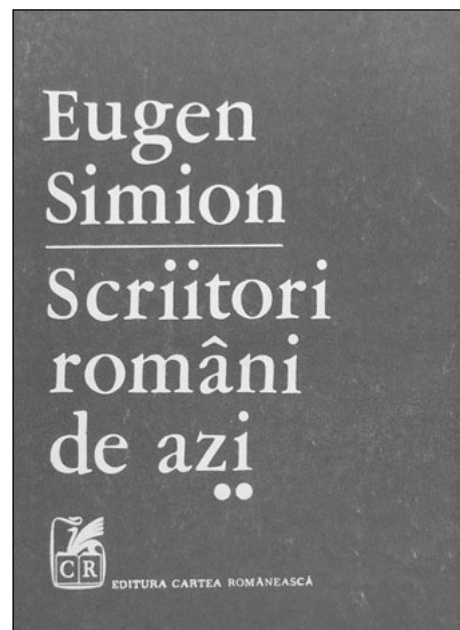
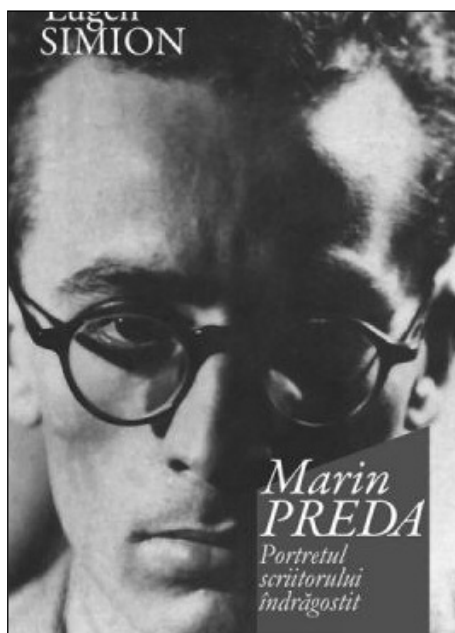
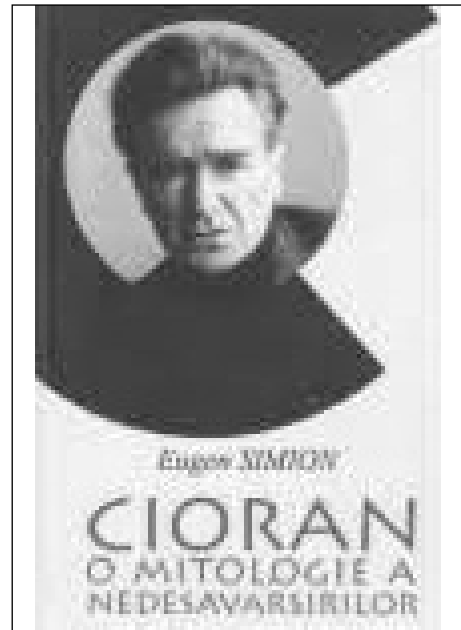
Eugen Simion și Jacques de Deker

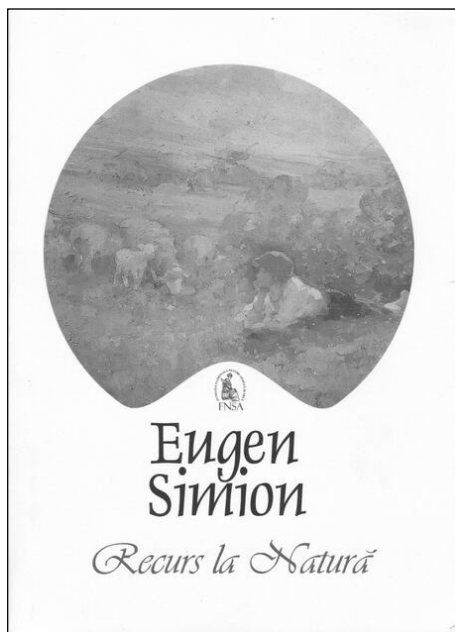

Eugen Simion și Mihai Cimpoi

*Eugen Simion
cu Dumitru Țepeneag și Ioan Cristescu*

Strategia României pentru Resurse Minerale Neenergetice – orizont 2035

Acad. Nicolae Anastasiu

Ministerul Economiei a postat pe site-ul său, pentru dezbateră publică, *Strategia României pentru Resurse Minerale Neenergetice – orizont 2035*. Un document de utilitate națională și deschidere europeană merit să readucă în discuție problema industriei extractive (miniere) și nevoile reale ale României de resurse minerale nemetalifere și metalifere, respectiv resurse neenergetice (în limbajul documentelor europene). Mi se pare nedrept să numești astfel, printr-o negație, o categorie de resurse minerale cerute insistent de societate și care nu fac obiectul unei Comisii europene independente. La nivelul Uniunii Europene există Comisia Energie-Mediu, care gestionează starea resurselor energetice (combustibili fosili, combustibili regenerabili, energie verde). Probabil, conștientizând nevoia acută și diferențiată de resurse metalifere, resurse nemetalifere și de materii prime critice, Uniunea Europeană a început să folosească paradigma de *resurse neenergetice*. În consecință, Ministerul Economiei din România a pregătit strategia industriei miniere – pentru *Resurse Minerale Neenergetice*.

Documentul, care cuprinde 91 pagini, se deschide cu o subliniere, citez: „Fundamentarea documentului strategiei pornește de la lucrarea de excelență elaborată de **Academia Română – Strategia¹ de dezvoltare a României în următorii 20 de ani** și se integrează în Proiectul sectorial *Resursele naturale – Rezerve strategice, ce folosim și ce lăsăm generațiilor viitoare*”.

Da, foarte corect și mulțumim editorilor prezentei strategii pentru aceasta.

Academia Română, încă din anul 2014 și, constant după acest an, până în anul 2018, a avut în vedere 13 tematici care vizau probleme de strategie națională. Printre acestea și proiectul

sectorului amintit. Fiecare ediție a strategiei Academiei Române a urmărit actualizarea informațiilor în acord cu directivele și deciziile Uniunii Europene, respectiv cu cele privitoare la resursele neenergetice.

În paralel cu acest efort pentru o construcție și o dezvoltare durabilă a economiei românești, Academia Română a început un parteneriat cu Ministerul Economiei și a delegat un reprezentant al său (acad. Nicolae Anastasiu, de la Secția de științe geonomice) care să-i reprezinte și să-i susțină punctul de vedere. Astfel, au fost transmise propuneri privind starea resurselor minerale (neenergetice) în România, remarcându-se: potențialul pe care-l avem, nevoia unei bănci de date privind calitatea și repartizarea regională a zăcămintelor nemetalifere și metalifere, inclusiv a materiilor prime critice, a gradului și locului lor de utilizare și, nu în ultimul rând, necesitatea de a se efectua reformele instituționale necesare pentru punerea în aplicare a unei noi strategii. Procesele-verbale (2015–2019) ale Grupurilor de lucru de la nivelul Ministerului Economiei au reținut toate intervențiile noastre (AR).

Avem, acum (28 octombrie 2022), în față, de pe web-site-ul Ministerului Economiei, *Strategia României pentru Resurse Minerale Neenergetice – orizont 2035*. Un document solid, larg cuprinzător, bine scris și motivat, cu respectarea principiilor și transparenței decizionale, cu nuanțarea priorităților, cu obiectivele urmărite, cu propuneri de reorganizare administrativă, cu precizarea scopului, anume de „**repoziționare a domeniului resurselor minerale pe harta intereselor României**” etc.

Propunerile Academiei Române se regăsesc, de multe ori, în abordările și conținutul capitolelor

ce structurează Strategia, inclusiv în citările bibliografice de la finele ei*.

Astfel, au fost luate în considerație și inserate în textul documentului o serie de aspecte privind:

– Clasificarea substanțelor minerale utile:

Resurse minerale nemetalifere

- sare gemă;
- minerale industriale, roci utile și roci ornamentale.

Resurse minerale metalifere:

- minereuri polimetalice (Cu-Pb-Zn);
- minereuri auro-argentifere.

Resurse hidrominerale:

- ape minerale naturale;
- ape geotermale.

Materii prime critice:

- pământuri rare;
- magneziu;
- grafit.

Resurse secundare:

- iazuri de decantare;
- halde de steril.

– Stabilirea terminologiei corecte a categoriilor minerale – definire, clasificare, domenii de utilizare;

– Redefinirea *materiilor prime critice*, în acord cu standardele europene și potențialul lor în România;

– Reluarea activității de exploatare a zăcămintelor existente și a resurselor secundare (halde și iazuri) prin redeschiderea unor obiective de interes (pentru Au, Cu, Pb-Zn);

– Reprocesarea și valorificarea sterilului depus în iazurile de decantare și în haldele de steril;

– Aprobarea și finanțarea unui **Program Geologic** la nivel național;

– Susținerea cercetării geologice;

– Actualizarea bazei de date existente;

– Promovarea și dezvoltarea educației și învățământului geologic și minier în școli și universități;

– Un program de cercetare pentru sectorul resurselor minerale; investiții în infrastructura de cercetare;

– Propunerea de înființare a **Serviciului Geologic Român** (compatibil cu standardele europene: fondul documentar, accesul direct la informație, hărți tematice, studii resurse, hazarde naturale și protecția mediului înconjurător);

– Reorganizarea Agenției Naționale pentru Resurse Minerale; înființarea unui *Ghișeu Unic* în cadrul autorității competente;

– Actualizarea *Legii minelor*.

Așteptăm, cu încredere, aprobarea Strategiei și trecerea în fapt a propunerilor sale. Un document vizionar, de esență națională și europeană.

Note bibliografice

1.* Vlad I.V. (2015, 2016) – *Strategia de dezvoltare a ROMÂNIEI în următorii 20 de ani. PROIECT 2. Resursele Naturale – Rezerve strategice, Ce folosim și ce lăsăm generațiilor viitoare (coordonator: acad. Bogdan C. Simionescu); ANASTASIU N.* – coord. și autor la Subdomeniul 6 – *Resursele subsolului și Subdomeniul 7 – Deșeuri miniere*. Editura Academiei Române. București. ISBN 978-973-27-2555-9.

2. Simionescu C.B. (2015) – *Resursele strategice ale României – Problemele prezentului și provocările viitorului. ANASTASIU N.* Autor: Cap. 6, *Resursele subsolului* (p. 113–145) și Cap. 7, *Deșeuri materiale reciclabile* (p. 145–175). Editura StudIS, Iași. ISBN 978-606-775-010-2.

3. Simionescu C.B. (2016) – *Resursele strategice ale României – O abordare pentru următoarele două decenii*. Editura Academiei Române, ANASTASIU N. Autor: Cap. 7, *Resursele subsolului* (p. 113–141) și Editura StudIS, Iași. ISBN 978-606-775-124-6.

Notă

¹ Strategia de dezvoltare a României pe 20 de ani, Academia Română, 13 proiecte (2014–2018).

Cristofor I. Simionescu – un slujitor al altarului națiunii

*Neculai Eugen Seghedin**

Rezumat

Cristofor I. Simionescu a fost un mare savant român, specialist în chimia polimerilor. A fost, timp de 24 de ani, rector al Institutului Politehnic „Gheorghe Asachi” din Iași, actuala Universitate Tehnică „Gheorghe Asachi”. În lucrare se prezintă principalele momente din evoluția carierei marelui om de știință, insistându-se pe realizările sale în calitate de rector, academician și de membru în Comitetul pentru Învățământul Superior, unde a lucrat alături de unul dintre mentorii săi, profesorul Ilie Murgulescu. Cristofor Simionescu a fost ctitor de școală, în perioada mandatului său de rector, Universitatea Tehnică „Gheorghe Asachi” din Iași dezvoltându-se atât în ceea ce privește domeniile educaționale și de cercetare științifică, cât și referitor la patrimoniul instituției. Amprenta deciziilor strategice luate de profesorul Simionescu se poate vedea și astăzi, acesta remarcându-se ca o personalitate cu un acut simț al prezentului, dar și ca un important vizionar al evoluției școlii și cercetării științifice. De asemenea, lucrarea cuprinde și câteva dovezi ale profilului uman al profesorului, ale modului în care acesta relaționa cu mediul academic și nu numai, fiind un adevărat slujitor al școlii și, în același timp, un om al cetății.

L-am văzut pentru prima oară pe academicianul Cristofor Simionescu la televizor, la o emisiune „Prim-Plan”, pe care o realiza Alexandru Stark. Era prin anii '70. Cadrul era neobișnuit, într-o sală maiestuoasă, cei doi fiind așezați la parter, în stal, filmarea făcându-se de undeva de sus. Această imagine m-a urmărit multă vreme.

Acad. Cristofor I. Simionescu (1920–2007)

Câțiva ani mai târziu aveam să descifrez enigma: se filma în Aula Institutului Politehnic din Iași, de la balcon.

Știam că este un mare profesor, era foarte cunoscut, scria la revista „Cronica” unde avea o rubrică permanentă intitulată „Școala”, în anii '80. Odată – eram în preajma bacalaureatului – un profesor de la liceu ne-a spus: „...profesorul Cristofor Simionescu propune în revista «Cronica» reintroducerea bacalaureatului în învățământul românesc...”. Am înghețat! Bineînțeles că nu ne-a căzut tocmai bine o astfel de afirmație, oricât de buni elevi eram noi la o clasă de matematică-fizică. Însă era o butadă care descria foarte exact o

stare de fapt, bacalaureatul ajungând cam o formă fără fond, cel puțin pentru elevii din liceele bune, asta și din cauza unor grele examene precedente, treapta I-a și a II-a, care triau pe cei care ajungeau în clasa a XII-a, după care urma un extrem de dificil examen de admitere la facultate. Un bacalaureat exigent ar fi fost prea mult pentru oricine! Am căutat de curând articolul cu pricina, profesorul nu spusese chiar așa, dar vorbea despre faptul că bacalaureatul nu mai răspunde „...unui minim de exigență și nu reflectă consecvența pentru sporirea prestigiului școlii”. De asemenea, mai spunea că cele două probe scrise „...nu sunt în măsură să cuprindă și să pună în valoare cunoștințele de cultură generală ale candidatului...”. Avea dreptate!

Apoi l-am văzut pe profesor pe holurile din Corpul A al Institutului Politehnic, atunci când eram student. Un om îngândurat, taciturn, extrem de serios, care domina pe cei din jur prin simpla apariție. Mai tot timpul avea o țigară în mână pe care o ținea cu o distincție aristocratică. Se îndrepta către biroul său, de unde se auzeau canari. Știam că aveam în față un reprezentant a ceea ce se numește „școala veche”. Mai era un reprezentant al acestei școli, un domn de mică statură, la vreo 80 de ani, foarte vioi, cu niște ochi albaștri nefirești, așa cum de nefirești și nonconformiști erau și pantalonii săi în carouri mari, alb-bleu, în care apărea mai mereu, în drum spre redacția Buletinului Institutului Politehnic Iași. Era profesorul Dimitrie Mangeron.

Student fiind, am citit și interviul din „Opinia studentescă”, luat profesorului Simionescu de către Radu Eugeniu Stan – „Universitatea reprezintă altarul unei națiuni”. Ca toate interviurile luate de R.E.S., și acesta a fost complet diferit de ceea ce citeam în presa vremii, devoalând o realitate pe care o bănuiam, dar pe care puțini aveau curajul și abilitatea să o prezinte în spațiul public.

Apoi, pe profesorul Simionescu nu l-am mai văzut niciodată. Dar i-am citit memoriile și nenumărate procese-verbale de ședință, pe care le-a prezidat ca rector al Institutului Politehnic din Iași.

Cristofor Simionescu era fiu de învățători, cu un bunic preot, un alt bunic învățător și un unchi general de brigadă. A urmat Liceul „Ștefan cel Mare” din Suceava și Liceul „Național” din Iași. Astfel, a intrat în contact atât cu școala bucovi-

neană de sorginte austriacă, precum și cu mediul liceal ieșean, puternic influențat de cultura franceză. Trebuia să ajungă ofițer de geniu, dar nu a trecut proba medicală, din cauza unor probleme de vedere (soarta a făcut să ajungă până la urmă, după cum vom vedea, și sublocotenent de geniu). Astfel încât a devenit ceea ce-și dorea, și anume să fie student al Facultății de Chimie Industrială din Școala Politehnică „Gheorghe Asachi” din Iași, în anul 1939. A fost martorul nașterii Politehnicii ieșene și al transferului acesteia, din rațiuni politice, la Cernăuți, în 1942. În primăvara lui 1944 și-a susținut examenul de stat, după care s-a prezentat la Râmnicu-Vâlcea pentru a-și finaliza studiile militare (pe timp de război, toți studenții urmau un program de pregătire militară), obținând gradul de sublocotenent de geniu. A fost repartizat la Focșani și, apoi, la Iași, la Compania de căi ferate, unde avea misiuni de deminare și reinstalare a liniilor de căi ferate spre nordul Moldovei. A locuit singur în casa parintească, grav afectată după bombardamentele sovietice, cu pistolul sub pernă.

În 1945, școala s-a întors din refugiul de la Turnu-Severin și de la Deveselu, iar Cristofor Simionescu își începe activitatea ca asistent universitar, statut pe care îl dobândise imediat după absolvire, atunci când fusese, de asemenea, admis la doctorat. Reia studiile doctorale, spre nemulțumirea unora „că trece peste rând...”, în domeniul uleiurilor vegetale indigene, sub îndrumarea profesorului Gheorghe Alexa. Își amenajează un laborator de cercetări în tehnologie chimică organică, undeva la subsolul Corpului A al Politehnicii. Lucrează intens, alături de un laborant care „...în serile când lucram la doctorat până târziu, mă conducea grijuliu, prin întuneric, și-mi povestea amozurile sale. Era mirat că optasem pentru o viață călugărească și că «nu-mi fierbe sângele-n vine. Prea multă carte strică», conchidea el”. Profesorul nu s-a călugărit însă, s-a căsătorit, în anul 1947, cu Natalia Voițenco, tot absolventă de chimie industrială.

Cristofor Simionescu și-a susținut teza în anul 1948 (de aici încolo, se vor întrerupe, vreme de zece ani, doctoratele în România). A devenit director de studii al Institutului Politehnic, poziție similară, astăzi, cu cea de prorector responsabil cu activitatea didactică, calitate care îi permite ca, în

anul 1949, să-l întâlnească, la București, la Ministerul Învățământului, pe profesorul timișorean Ilie Murgulescu. Din acel moment, viața lui Cristofor Simionescu se va schimba radical.

A luat parte, în 1949, în calitate de reprezentant al Institutului Politehnic din Iași, ca director de studii, la o ședință organizată de Ministerul Învățământului la Institutul Politehnic din București. Se dorea o aprobare directă, fără prea multe discuții, a unor materiale care constituiau un soi de plan Valev *avant-la lettre* aplicat învățământului superior tehnic. Astfel, cantitativ, învățământul politehnic din România era concentrat, în cea mai mare parte, la București, iar, calitativ, în capitală urma să fie pregătiți „inginerii diplomați” (pentru concepție și proiectare), pe când provincia trebuia să școlarizeze „inginerii tehnologi” (pentru producție). Miza era uriașă. Era chiar după declanșarea reformei învățământului din 1948 și adoptarea unor astfel de măsuri care constituiau, de fapt, chiar esența reformei, putea avea consecințe grave pe termen lung asupra învățământului superior tehnic din cele două institute politehnice, din Timișoara și Iași (institutul din Cluj se va înființa în 1953). Cel care avea să sesizeze imediat această adevărată conspirație va fi prof. Ilie Murgulescu, rectorul Institutului Politehnic din Timișoara. Cristofor Simionescu, în vârstă de 29 de ani pe atunci, este fascinat de cel care îi va deveni maestru și părinte spiritual și de discursul acestuia, în care spunea, printre altele, că nu crede în „virtuțile miraculoase ale apei din Dâmbovița” (*Gânduri*, vol. V). Profesorul Simionescu va lua și el cuvântul, în ciuda lipsei experienței unor astfel de confruntări, „prelungind argumentarea antevorbitorului și depășind întreruperile nervoase ale unor colegi”. Apoi, artileria grea din București a trecut la „aprecieri jignitoare asupra nivelului de pregătire a specialiștilor din provincie”. Atmosfera devine insuportabilă, iar cei doi părăsesc ședința, prof. Murgulescu invitându-l pe Cristofor Simionescu să ia masa împreună la Athenée Palace, unde tânărul nostru erou nu călcase niciodată. Astfel începe o prietenie care îi va marca viața. Între cei doi era o diferență de 18 ani.

A doua zi, discuțiile se vor desfășura la Ministerul Învățământului, într-o atmosferă mai

Conf. dr. Cristofor Simionescu, director de studii, în Laboratorul de tehnologie organică specială

conciliantă. Tânărul Cristofor Simionescu se întoarce la Iași cu Secția de celuloză și hârtie, unică în țară, care funcționase la București, pentru un an, cu doi studenți. După ceva timp, tot datorită lui, se va reloca la Iași o altă entitate academică unică în țară, Facultatea de Textile și Pielărie.

Din 1952 cei doi vor lucra împreună la Comitetul pentru Învățământul Superior (C.Î.S.), condus de Ilie Murgulescu. La 33 de ani, în 1953, Cristofor Simionescu a devenit rector al Institutului Politehnic Iași, considerând, după propriile-i spuse, că „oamenii au acceptat, de voie, de nevoie, în fruntea lor un tânăr energic, sever, care părea bine intenționat”.

„Școala managerială” a lui Ilie Murgulescu a fost foarte utilă pentru rectorul Cristofor Simionescu. Astfel, în perioada petrecută la C.Î.S., el constată, printre altele, „cât de pedant trebuie întocmite textele, cât de dozată și chibzuită argumentarea, cât de «cizelată» fraza”. Această convingere a fost favorizată, bineînțeles, și de fundamentele pregătirii și culturii sale. Un fost mare profesor al Politehnicii mi-a confirmat cum rectorul Simionescu corecta gramatical sau stilistic orice hârtie care ajungea la el, indiferent de numele autorului. Oricum, documentele care au rămas după academician atestă că acesta avea un desăvârșit simț al limbii române, o grijă deosebită în alegerea cuvintelor și în formularea exprimărilor. Aceasta nu numai din respect pentru limba română. Au fost vremuri când un cuvânt scăpat din neatenție putea avea consecințe grave. De exemplu, în 1957, la 5 decembrie, într-o ședință a Consiliului Științific, se amintește de primul rector al Școlii Politehnice în acest fel: „Cu toate greșelile politice și cu orientarea nejustă în dese

ocazii, este o datorie a noastră să se spună că merite mari în creionarea școlii sunt legate de numele prof. Cristea Otin, care a depus multă energie și care, sprijinit de cadrele școlii, a reușit să fondeze această instituție”. Cu o zi înainte de această ședință, în comuna Vadu Roșca au fost împușcați nouă țărani care se opuneau colectivizării. Acestea erau vremurile! Primul rector, Cristea Otin, era în dizgrația autorităților comuniste, pentru „aventura cernăuțeană” și pentru colaborarea cu guvernul Antonescu, mareșalul vizitând școala la Cernăuți, în 1942, la deschiderea anului școlar, atunci când s-a afirmat că „bolșevicii au transformat oamenii în mașini; voi sunteți aici, la granița de nord a țării, ca să puneți suflet în toate mașinile” (*Gânduri*, vol. IV). Dar, cu toate acestea, Cristofor Simionescu a ținut să se consemneze rolul important jucat de Cristea Otin la întemeierea școlii, ca între doi domni, ca între rectori!

Cu altă ocazie, profesorul Simionescu se referă la șeful de cadre, spunând că „tovarășul X să se preocupe să-și încheie studiile” și că acesta „este nervos și repede oamenii” (în perioada aceea, șefii de cadre nu erau numiți dintre cei mai

Rectorul Cristofor Simionescu la deschiderea Sesiunii de comunicări științifice a Institutului Politehnic Iași în 1958

Rectorul Cristofor Simionescu la deschiderea Sesiunii de comunicări științifice a IPI din 1958 (în dreapta prof. Gh. Cașler și prof. Gh. Coman)

școliți și mai rafinați oameni. Poate și din acest motiv circula lozinca conform căreia „cadrele e totul”).

Cristofor Simionescu a fost un om puternic. Legenda spune că reprezentanți ai autorităților locale veneau la rectorul Institutului Politehnic, și nu invers. A știut să folosească această putere în folosul școlii. Urmele puterii sale se văd și astăzi.

S-a implicat în reconstrucția Corpului A al Politehnicii, grav afectat după bombardamentele sovietice din 1944. A fost un efort deosebit, într-o țară secătuită de război. De exemplu, atunci când s-a reconstruit Aula, s-a trimis o depeșă la minister pentru a se aproba transferul către Iași a 600 g de schlagmetall (foiță de aur) din cota repartizată Teatrului din Botoșani, cantitate de care teatrul nu mai avea nevoie, după cum aflaseră cei din Serviciul Tehnic al Politehnicii, prin metode specifice, evident! Rectorul personal inspecta șantierul și nu ezită să facă o adresă către Fondul Plastic în care arăta: „Trecând prin Aulă de câteva ori în cursul săptămânii trecute, am constatat că, în afară de tov. Popa și tov. Bozga, nu lucrează decât trei tovarăși necalificați, care dau fondul cu vopsea...” (normal, nu era vorba de Fondul Plastic). Și astăzi pot fi admirate lucrările efectuate atunci de artiștii Nicolae Popa și Niculina Bozga. Referitor la vechile picturi din Aulă, cele care fuseseră înlocuite, rectorul scrie doar că „nu mai sunt de actualitate”, abținându-se să facă alte comentarii referitoare la regimurile politice anterioare, cu toate că în anii '50 se purtau înfierările de tot soiul.

O mare realizare a constituit-o construirea campusului din zona Splai Bahlui Stânga-Blvd.

„Tudor Vladimirescu”. Gheorghe Gheorghiu-Dej, cu câțiva înaintea de a muri, anunța, la Iași, în sala de concerte a Filarmonicii, construirea unui politehnici moderne, pentru 5000 de studenți. Ulterior, a avut loc o ședință de lucru la Palatul Culturii, în prezența lui Emil Bodnăraș și a autorităților locale, unde rectorul Simionescu a prezentat planul de amplasament al campusului și rațiunile care au stat la baza structurării acestuia.

Campusul studențesc „Tudor Vladimirescu”

Din alte surse, rezultă că ar mai fi fost o soluție alternativă de construire a Politehnicii în Copou, astfel încât, alături de Universitatea „Al.I.Cuza” și Institutul Agronomic, să se formeze un puternic spațiu universitar (nici Institutul de Medicină și Farmacie nu era situat prea departe de acea zonă). La această ședință se arată că Platforma Politehnicii va fi amplasată pe malul Bahluiului, aproape de zona industrială. Platforma urma să cuprindă sediile facultăților, institute de cercetare-proiectare, stații-pilot și secții de microproducție.

La proiectarea edificiilor platformei au participat nume grele ale arhitecturii ieșene, precum

Sediul Facultății de Chimie Industrială de pe Platforma Politehnicii

Cămine din Campusul studențesc „Tudor Vladimirescu”

Nicolae Porumbescu, Nicolae Vericeanu sau Virgiliu Onofrei. Campusul studențesc era situat în imediata vecinătate a facultăților. Căminele T1-T8, precum și emblematicul T17 sunt opera arhitectului Gheorghe Tănase, cel care a proiectat Casa de Modă din Iași.

De asemenea, Cristofor Simionescu și-a folosit puterea pentru a finaliza sediul Institutului de Chimie Macromoleculară „Petru Poni” și pentru a dota laboratoarele acestuia, astfel încât acest institut va deveni unul dintre cele mai prestigioase entități de cercetare din țară.

O altă realizare este construcția sediului Filialei Iași a Academiei Române. Sediul inițial era la Academia Mihăileană, demolată la 1963, apoi Filiala Iași s-a mutat la Institutul de Medicină și Farmacie, în clădirea unde a fost bibliotecar Eminescu. Pentru a obține fondurile necesare, Simionescu a avut în vedere Fundația „Menachem Elias”, motiv pentru care a apelat la sprijinul a doi academicieni care profesaseră la Iași, Traian Ionașcu și Gheorghe Zane, care erau membri ai fundației ce funcționează și astăzi sub egida

Institutul de Chimie Macromoleculară „Petru Poni” Iași, Institut de excelență al Academiei Române

Academiei Române, conform dorinței fondatorului, industriașul Jaques Menachem Elias. Construcția a fost finalizată în 1982, fiind proiectată de către Nicolae Porumbescu, creatorul școlii de arhitectură de la Iași. În același an a avut loc vizita la Iași a lui Nicolae Ceaușescu, obiectivul

Filiala Iași a Academiei Române

era pe listă, dar a fost, până la urmă, ocolit de către șeful statului. În mod curios, placa de marmură care atesta cine este finanțatorul, Fundația „Elias”, era amplasată, în perioada comunistă, în interiorul clădirii, chiar la intrare. Acum este amplasată la exterior, firesc, într-un loc vizibil.

Academicianul Cristofor Simionescu și-a folosit puterea și pentru a exprima în scris unele adevăruri despre școală, adevăruri pe care nu le putea spune oricine. Articolele sale păreau foarte „pe linie”, dar conțineau și fraze precum „există o opinie, aproape unanimă, la dascăli, părinți și elevi, că manualele din școala generală, începând cu prima clasă, sunt supraîncărcate cu date neesențiale, unele chiar prost redactate și cu greșeli [...]. Din nefericire, inițiativa Ministerului [...] a rămas un foc de paie. Copiii se chinuie, profesorii critică, învățământul suferă, iar cei în drept să ia măsuri cheamă la ridicarea calității în școală”. Pe la începutul anilor ’80, într-un moment de rătăcire, Ministerul Învățământului a aprobat să se predea teoria mulțimilor la școala primară. Această teorie este destul de greu de digerat de către maturi, darmită de niște țânci care abia învață alfabetul. Scrie Cristofor Simionescu: „La

o vârstă crudă, s-au introdus noțiuni de matematică modernă [...]. Așteptăm oare de la copii judecăți de mare profunzime pentru teme care creează dificultăți studenților?”. În altă parte arată „cât de adânc este acest fenomen al supraaglomerării manualelor didactice, al lipsei de claritate și al formei lor de prezentare puțin atrăgătoare”. Era în 1981.

La mijlocul anilor ’70, când se tot vorbea de „rotația cadrelor”, la o conferință națională a universitarilor, unde era prezent și Nicolae Ceaușescu, Cristofor Simionescu a spus că „sunt cel mai vechi rector din Europa”, prin urmare „candidat sigur la rotire”. La puțin timp profeția i s-a adeverit, astfel încât, în 1976, a fost înlocuit cu prof. Mihai Gafițanu „fost prorector și distins colaborator”.

Cristofor Simionescu ne-a lăsat o importanță moștenire materială și spirituală, care s-a clădit pe crezul său: „Școala reprezintă altarul unei națiuni!”

A condus peste o sută de teze de doctorat, dar nu și pe cea a Elenei Ceaușescu.

Ne-a părăsit la 6 august 2007.

Interviu cu academicianul Nicolae Panin

Inginer geolog
Președinte al Secției de științe geonomice din 2015
Membru titular al Academiei Române din 2015 (corespondent – 2003)

Academia Română este o instituție de stabilitate și de progres

*Cătălin Mosoia**

Cercetător, profesor, autor de lucrări științifice și coordonator de volume de specialitate, creator de instituții, academician Nicolae Panin s-a dedicat domeniilor Sedimentologiei și Geoștiințelor mării și a adus contribuții importante la cunoașterea genezei și evoluției Deltei Dunării. Este președintele Secției de științe geonomice (din 2015) a Academiei Române. Interviul pe care vi-l propun în continuare a avut loc în biroul Secției pe care o coordonează.

Cătălin Mosoia: *Stimate domnule academician Nicolae Panin, ați absolvit Facultatea de Geologie Tehnică din cadrul Institutului de Mine din București (1954–1959).*

Acad. Nicolae Panin: Facultatea de Geologie Tehnică era una dintre facultățile care funcționau în cadrul Institutului de Mine. Atunci când Institutul de Mine a fost mutat la Petroșani, Facultatea de Geologie Tehnică s-a mutat la Institutul de Petrol și Gaze, care, pe vremea aceea, era în București, iar acesta a devenit Institutul de Petrol, Gaze și Geologie incluzând Facultatea de Geologie, care s-a numit Facultatea de Geologie și Geofizică. După câțiva ani, Institutul de Petrol, Gaze și Geologie s-a mutat la Ploiești, iar Facultatea de Geologie și Geofizică la Universitatea din București.

Cătălin Mosoia: *Facultatea de Geologie a fost primul pas din cariera dumneavoastră profesională sau a fost vorba de o pasiune care a generat studiul în acest domeniu?*

Acad. Nicolae Panin: Am avut dintotdeauna o pasiune pentru apă. Ca absolvent de liceu aveam

de ales între Facultatea de Construcții Navale și Geologie... marină aș fi vrut. Părinții mei au fost amândoi biologi, oameni de știință, astfel că, într-un final, am ales știința – geologia. Am început ca geolog. Apoi, grație profesorului meu, academicianul Gheorghe Murgeanu¹, s-a creat o nouă ramură a științei, sedimentologia – un domeniu al geologiei care se ocupa de dinamica sedimentelor și formarea rocilor sedimentare – și am activat în acest domeniu.

Împreună cu colegii Dan Constantin Jipa² și N. Mihăilescu am început sedimentologia în diverse structuri instituționale: Întreprinderea de Prospekțiuni, care aparținea de Comitetul de Stat al Geologiei, și Institutul Geologic, reînființat în 1968, unde toți trei am lucrat în Laboratorul de sedimentologie.

Cătălin Mosoia: *În 1968 ați studiat la Universitatea Paris VI.*

Acad. Nicolae Panin: Grație profesorului meu, acad. Gheorghe Murgeanu, am plecat în Franța pentru o specializare în geologie marină la Universitatea Paris VI și am obținut Diploma de studii aprofundate.

La revenirea în țară, atât profesorul Murgeanu, cât și profesorul acad. Dan Rădulescu³ au considerat că trebuie să începem o serie de cercetări în Marea Neagră. Prima noastră expediție științifică pe Marea Neagră a avut loc în 1969, cu o navă închiriată, un remorcher. Cu această ocazie s-au prelevat probe de sedimente și de apă pentru analiza lor ulterioară în laborator. A fost prima expediție în Marea Neagră a grupului care s-a

*Expert comunicarea științei, Biroul de comunicare al Academiei Române

ocupat de geologie marină din cadrul Institutului de Geologie și Geofizică de la vremea respectivă. Am continuat timp de un an, pentru că, în 1970, din dorința autorităților timpului, s-a format Institutul de Cercetări Marine de la Constanța, care a comasat toate grupurile care se ocupau de cercetări marine: piscicultură, biologie marină, oceanografie fizică și geologie marină. Îmi aduc aminte că profesorul și academicianul Virgil Ianovici⁴ m-a chemat la el și mi-a spus: „Îmi pare rău, ai fost la geologie marină la Paris și acum trebuie să te duci la Constanța, la Institutul de Cercetări Marine”. Am reușit să evit transferul și să obțin detașarea la acest institut pentru organizarea Laboratorului de geologie marină.

Cătălin Mosoia: *Ați organizat și ați coordonat Laboratorul de geologie marină din cadrul Institutului de Cercetări Marine de la Constanța între anii 1970 și 1975. În această perioadă ați susținut și teza de doctorat la Universitatea Paris VI.*

Acad. Nicolae Panin: Atunci când mi-am luat Diploma de studii aprofundate la Paris, profesorul Louis Glangeaud mi-a propus să fac un doctorat, ceea ce s-a și întâmplat. Am realizat un studiu sedimentologic și de evoluție a Deltei Dunării. În 1974 am reușit să ajung la Paris, am susținut teza intitulată *Le Delta du Danube. Étude géodynamique et sédimentologique* și am obținut titlul de doctor în geologie marină.

Cătălin Mosoia: *Teza dumneavoastră de doctorat este doar o parte din contribuțiile dumneavoastră în ceea ce privește evoluția Deltei Dunării.*

Acad. Nicolae Panin: Prima lucrare despre Delta Dunării a fost scrisă în 1972 și a apărut în revista de specialitate „Cercetări marine”, o publicație a Institutului de la Constanța. Era o lucrare care comenta niște idei mai vechi, oferea o interpretare a evenimentelor din Cuaternar care au determinat evoluția Deltei, dar venea și cu o serie de idei noi. Ulterior, în 1974, a fost publicată și o lucrare despre evoluția Deltei Dunării în timpul Holocenului. Au urmat multe alte lucrări despre Deltă, ultima datând din 2021.

Cătălin Mosoia: *Sunteți un creator de instituții. Laboratorul de geologie marină pe care*

l-ați organizat s-a dezvoltat în perioada care a urmat.

Acad. Nicolae Panin: A fost complicat. La Institutul din Constanța, majoritatea cercetătorilor erau biologi marini și ihtiologi; prin urmare, nici biblioteca, nici echipamentele specifice nu existau pentru geologia marină. Pe vremea aceea, toate institutele de cercetare erau în subordinea Consiliului Național pentru Știință și Tehnologie (CNȘT) – am reușit să demonstrez unor consilieri și vicepreședinți din CNȘT că geologia ar trebui mutată la o instituție cu profil geologic, care să fie dotată cu o infrastructură de cercetare corespunzătoare și să aibă conexiuni cu științele Pământului. Și astfel, în 1975, grație domnului academician Mihai Drăgănescu⁵, laboratorul a revenit la Institutul Geologic. Din 1975 și până în 1993, Laboratorul de geologie marină și sedimentologie, cum se numea, a funcționat la Institutul Geologic.

Iar în 1993, am obținut acordul conducerii Institutului ca laboratorul să iasă din structura Institutului Geologic și, pe baza lui, să se formeze Centrul Român de Geologie și Geoecologie Marină (CRGGM). Acest centru a funcționat la București, dar a avut și o parte care a funcționat la Constanța, mai ales laboratoarele specializate pe studiul sedimentelor marine.

În 1996, Centrul a îndeplinit toate criteriile pentru transformarea lui în institut național și CRGGM s-a transformat în Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Geologie și Geoecologie Marină, GEOECOMAR.

Cătălin Mosoia: *Așa s-a născut cunoscutul institut de cercetare GEOECOMAR.*

Acad. Nicolae Panin: Institutul GEOECOMAR a reușit să subziste în continuare și grație colaborărilor internaționale intense cu instituții de cercetare cu tradiție în cercetări marine din Franța, Germania, Italia, Spania și din alte țări.

Cătălin Mosoia: *Toate aceste colaborări sunt dovezi ale managementului profesionist de la GEOECOMAR.*

Acad. Nicolae Panin: Grație încercărilor de a dirija tot grupul de cercetători spre o conlucrare internațională. S-au derulat foarte multe proiecte

comune cu instituții de mare prestigiu științific în toată lumea, inclusiv pentru Comisia Europeană, Agenția Internațională pentru Energie Atomică (IAEA), Organizația pentru Alimentație și Agricultură a Națiunilor Unite (FAO), Programul Națiunilor Unite pentru Mediu (UNEP), Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (UNDP). Toate aceste proiecte au contribuit la dezvoltarea GEOECOMAR.

Cătălin Mosoia: *Ați amintit de expediția pe Marea Neagră din 1969, dar ați participat și la alte expediții, cea din Oceanul Atlantic, de exemplu.*

Acad. Nicolae Panin: Expediția din Oceanul Atlantic a fost în același an, 1969, chiar înainte de expediția din Marea Neagră. Am fost invitat de Institutul Francez de Cercetări privind Exploatarea Mării (IFREMER), care s-a format în perioada 1968–1969, exact când eram eu acolo. IFREMER, o structură foarte puternică, deținea și deține câteva nave foarte moderne și bine echipate cu aparatură de cercetare marină, iar pe vremea aceea avea cea mai mare navă de cercetare din Franța, care se numea „Jean Charcot”. Expediția la care vă referiți a fost prima expediție a IFREMER-ului în Oceanul Planetar. A fost perioada când apăruse teoria plăcilor și aceasta căpăta o acceptare din ce în ce mai generală.

Cercetătorii francezi au vrut să studieze structura Oceanului Atlantic și în acest scop au organizat o expediție cu nava lor amiral „Jean Charcot”, care a plecat de la Brest și a ajuns în Groenlanda, în marea Baffin și înapoi spre Europa. Grație intervențiilor și recomandărilor profesorului Ianovici am reușit să obțin toate acordurile pentru a participa la expediție pe traseul de întoarcere în Europa – Newfoundland, Gibraltar, trecând prin Azore, Lisabona, Golful Biscaya, Brest. Pe toată durata acestei expediții științifice au fost realizate înregistrări de seismică marină.

Cătălin Mosoia: *Ce este seismică marină?*

Acad. Nicolae Panin: Seismică marină este o metodă de investigat structura geologică a fundului mării. Se emit impulsuri acustice foarte puternice, care se propagă prin apă până în adânc și se reflectă pe fundul marin și pe diversele strate geologice din fundul mării; undele reflectate sunt

captate de niște sisteme de hidrofoani care sunt tractate de navă, iar datele sunt apoi prelucrate; diferența dintre timpul de emisie și timpul de întoarcere a undelor reflectate contribuie la obținerea imaginii structurii geologice a fundului mării. Pe același principiu se bazează și prospecțiunea marină de hidrocarburi cu precizarea că sistemele sunt extraordinar de mari și de puternice, iar penetrația în fundul mării este de ordinul kilometrilor. Toată succesiunea de depozite de diverse vârste se poate înregistra cu ajutorul seismicii marine.

Cătălin Mosoia: *Cât a durat segmentul de expediție la care ați participat?*

Acad. Nicolae Panin: O lună și jumătate. Traversarea Atlanticului cu înregistrări de seismică marină s-a făcut cu o viteză de patru noduri, adică patru mile pe oră, deci o viteză foarte mică.

Cătălin Mosoia: *Ce detalii ne puteți oferi despre expediția din Oceanul Atlantic?*

Acad. Nicolae Panin: Era o perioadă de pionierat în mai multe domenii. „Jean Charcot” era prima navă de cercetare care avea un sistem civil de navigație prin satelit. Sisteme de navigație militare existau, dar în cazul de față a fost vorba de prima navă civilă de cercetare care a avut sistem de navigație prin satelit. Această dotare a schimbat total lucrurile, pentru că, înainte, în mijlocul Oceanului se făcea navigație cu sextantul. Oricât de precisă ar fi fost navigația cu acest instrument optic, marja de eroare era considerabilă; de exemplu, se putea determina un punct, dar acesta reprezenta o zonă de aproximativ două-trei mile marine. În schimb, cu ajutorul sateliților, precizia, la vremea aceea, era de 20–30 de metri! La vremea respectivă erau puțin sateliți – ei treceau numai în anumite ore ale zilei și acestea erau momentele când trebuiau captate semnalele emise de sateliți; computerele erau cu lămpi, iar cele care deserveau acest sistem de sateliți, unic în cercetarea marină de pe vremea aceea, ocupau două cabine întregi – pe navă erau doi ingineri electroniști care monitorizau în permanență tot acest sistem. Pentru perioada respectivă era extraordinar! Precizia datelor a crescut considerabil, iar prelucrarea lor ulterioară a condus la noi și importante rezultate științifice, fie că mă gândesc la

argumente în favoarea teoriei plăcilor, a tectonicii globale, la localizarea faliiilor transformante din adâncuri sau la determinarea cu precizie a anomaliilor magnetice.

Cătălin Mosoia: *Ați mai participat și la alte expediții științifice?*

Acad. Nicolae Panin: Am mai participat la două astfel de campanii, în Marea Mediterană, împreună cu colegii de la Institutul de Geologie Marină din Bologna. Prima în 1975, în Marea Tireniană, și a doua în 1976, în Marea Ionică. Scopul expedițiilor a fost pur geologic: urmărirea structurii geologice și prelevare de probe geologice. De asemenea, am mai participat la multiple expediții în Marea Neagră.

Cătălin Mosoia: *Activitatea dumneavoastră științifică îmbină tot ceea ce își poate dori un om de știință, cercetător și profesor: teorie și practică aplicată pe teren, în cadrul expedițiilor științifice și în activitatea de investigație științifică în laborator.*

Acad. Nicolae Panin: În geologia și geofizica marină există mai multe posibilități de a investiga. În primul rând, prelevarea de sedimente sau de roci și apoi studiul acestor probe; apoi, diverse metode fizice de investigare – cum este acustica, seismica, magnetometria, gravimetria –, care se realizează cu aparate speciale și foarte sofisticate. Tehnologia avansează extrem de repede, iar diferența dintre tehnologia care era în perioada când am traversat Atlanticul și cea din prezent, este ca de la cer la pământ. Metodele s-au schimbat, iar unele nu se mai folosesc. De exemplu, undele care plecau de la dispozitivul de generare până la fundul oceanului erau generate prin explozie; acum, undele se generează prin tunuri de aer, niște cilindri speciali în care se realizează o presiune de circa 140–150 de atmosfere, iar după eliberarea acestui aer comprimat se formează o bulă mare de aer care provoacă undele și acestea se propagă până la fundul mării.

Cătălin Mosoia: *Sunteți un reprezentant al școlii profesorului acad. Gheorghe Murgeanu.*

Acad. Nicolae Panin: Acad. Gheorghe Murgeanu a fost un profesor excepțional! Reușea să capteze interesul studenților cum nu am mai avut

ocazia să văd. A fost o personalitate extraordinară și avea o cultură extraordinară de vastă.

Cătălin Mosoia: *V-a influențat?*

Acad. Nicolae Panin: Total! Îmi amintesc de Cursul de geologie generală, pe care îl susțineam cu pasiune și reușea să atragă interesul studenților, chiar de la început, din anul I. Uneori, la facultate, după orele de curs, profesorul Murgeanu se întâlnea cu studenții pentru a aprofunda temele prezentate la curs, dar nu numai – îmi aduc aminte că aveam discuții pe diverse subiecte de istorie, geografie și geologie, muzică, artă, care durau chiar și două-trei ore. După aceste ore de consultații îl însoțeam, împreună cu un grup de studenți, în drumul spre casa dumnealui din strada Virgiliu – Institutul de Mine, unde funcționa Facultatea de Geologie, era în clădirea de pe strada Știrbei Vodă, unde acum este Conservatorul.

Mai amintesc că la vremea respectivă, profesorul acad. Gheorghe Murgeanu era demnitar la Comitetul de Stat al Geologiei și, în această calitate, avea la dispoziție o mașină – era o Pobeda. Din când în când, duminica, plecam împreună cu dumnealui și alți colegi să vizităm diverse locuri – Potlogi, Florica, Golești, diverse monumente istorice – și ne oferea amănunte despre istoria locului respectiv, pe care le corela cu date privind aspecte de geomorfologie și de geologie. Aceste expediții cu mașina erau un deliciu!

Cătălin Mosoia: *Cum ați făcut cunoștință cu Academia Română?*

Acad. Nicolae Panin: Am făcut cunoștință cu Academia Română prin intermediul profesorilor mei: Gheorghe Macovei⁶, Gheorghe Murgeanu, Alexandru Codarcea⁷, Virgil Ianovici, care erau academicieni. Prima impresie despre Academie ca instituție, tot de la dumnealor am avut-o. În 2003, Secția și Adunarea generală m-au acceptat ca membru corespondent; în 2015 am fost titularizat.

Cătălin Mosoia: *Cât de potrivită este formularea științe geonomice?*

Acad. Nicolae Panin: Termenul este discutabil. Inițial, geonomia se referea mai mult la condițiile de mediu, la gestionarea rațională a acestuia. Profesorul Maurice-François Rouge, de la École Pratique des Hautes Etudes, definește, în

1953, geonomia ca fiind „un ansamblu de cunoștințe până astăzi risipite prin geografia fizică și umană, prin geologie, pedologie, agronomie, climatologie, ecologie, demografie, sociologie, economie, urbanistică, inginerie...care astăzi sunt adunate într-un corpus coerent pentru a descrie realitatea spațiilor, precum și legile și condițiile în care se pot modifica; combinând aceste cunoștințe, inclusiv tehnice (matematice, cartografice, statistice), «geonomul» găsește soluțiile cele mai chibzuite”, deci altfel decât în momentul de față la Academia Română. Cea mai corectă denumire pentru secție ar fi Secția de geștiințe sau de științele Pământului. De altfel, peste tot în lume, se vorbește de Earth Sciences ori de Sciences de la Terre.

Științele Pământului cuprind o mulțime de domenii: geofizica, care se ocupă exact de structura adâncă a Pământului; geologia, care se ocupă cu structura mai de suprafață, să spunem, a litosferei, deci ultimul strat solid al Pământului; geografia, în genere, care se ocupă de relief, de aspectele socio-economice și umane; meteorologia, cu atmosfera; oceanologia, cu hidrosfera, cu mările și oceanele; cosmologia, pentru că tot ceea ce se întâmplă în spațiul cosmic influențează direct planeta noastră. Toate acestea fac parte din această denumire generică: științele Pământului.

Cătălin Mosoia: *Ce reprezintă Academia Română pentru dumneavoastră?*

Acad. Nicolae Panin: Academia Română este o instituție care reprezintă cultura și știința românească. Totodată, Academia Română este un for

de consacrare pentru omul de știință. Dintr-o altă perspectivă, Academia Română coordonează cercetarea fundamentală, care poate să ducă știința, tehnologia și condițiile de viață pe un plan din ce în ce mai avansat. Consider că, în momentul de față, Academia Română este instituția din România care asigură un progres general al cunoștințelor umane despre viață și locul în care aceasta se desfășoară.

31 octombrie 2022

Note

¹ Gheorghe Murgeanu (1901–1984), geolog, membru titular al Academiei Române în 1955 (corespondent – 1948).

² Dan Constantin Jipa (1935–2020), inginer geolog, membru corespondent al Academiei Române în 2014.

³ Dan P. Rădulescu (n. 1928), geolog, vicepreședinte al Academiei Române în perioada 1994–1998 (titular – 1993, corespondent – 1990).

⁴ Virgil Ianovici (1900–1990), geolog, membru titular al Academiei Române în 1990 (corespondent – 1963).

⁵ Mihai Corneliu Drăgănescu (1929–2010), inginer, președinte al Academiei Române în perioada 1990–1994 (titular – 1990, corespondent – 1974); președinte al Secției de știința și tehnologia informației (1992–1994 și 1998–2010).

⁶ Gheorghe Macovei (1880–1969), geolog, membru titular al Academiei Române în 1939 (corespondent – 1931).

⁷ Alexandru Codarcea (1900–1974), geolog, membru titular al Academiei Române în 1955 (corespondent – 1948); președinte al Secției de geologie și geografie (1959–1966).

„Monitorul Oficial” – 190 de ani de la înființare

Nicolae Bud*

Este lesne de înțeles de ce „Monitorul Oficial” se bucură de un binemeritat prestigiu în catalogul tipăriturilor românești. Sunt mai multe motive care fac din „Monitor” o individualitate aparte. În cuprinsul Principatelor Române, o primă gazetă destinată informării ofițerimii ruse cantonată sub comanda lui Potemkin apare la Iași înainte de finele aceluși veac. Dar cele dintâi gazete autohtone abia de ieșiseră de sub teac – „Curierul Românesc” apare la București la 8 aprilie 1829 sub conducerea lui Ion Heliade Rădulescu; la 1 iunie, la Iași, Gheorghe Asachi scoate „Albina Românească”; câțiva ani mai târziu, la Brașov, Gheorghe Barițiu tipărește „Gazeta de Transilvania”.

Cum vedem, Monitorul își ocupă cu grăbire un loc în față. Aprobarea este solicitată generalului Kiseleff, aflat la București în calitate de trimis permanent al Rusiei. Apare sub titlul de „Buletin gazeta administrativă”, având ca redactor pe același Heliade, preferat pentru experiența deja însușită. La scurt timp, titlul publicației se schimbă din nou, devenind „Buletin gazeta oficială”. Foaia de format 19×24 cm era tipărită cu litere chirilice. Primele litere latine apar în 1839. Din punct de vedere al conținutului, de semnalat publicarea alături de informațiile oficiale, o mulțime de articole instructive pe teme agricole, economice, culturale. Din februarie 1853 intervin schimbări în bine: se mărește formatul publicației, cu multă literă latină. Apar din abundență știri din străinătate, informație culturală. Din 1859 se publică în litere latine toată partea oficială a decretelor. Ultimele litere chirilice au rămas în

manșetă. Putem constata pasul înainte făcut de gazetă, de la obligația consemnării comunicatelor oficiale la oferta de informație cât mai cuprinzătoare. Exista interes în legătură cu Monitorul. Acesta preia dezbaterile legislative. O circulară către prefecți recomanda acestora să încurajeze citirea Monitorului la sate, să asigure distribuția și păstrarea lui.

Este suficient să parcurgem în diagonală sumarul evenimentelor stabilit pentru conținutul Monitorului pentru a înțelege rolul informativ pe care și-l doreau oficialitățile. Sigur, partea privind viața la vârf spune totul. Vor fi puse alături mesaje și decretele domnești, rapoartele către domnitor, jurnalele Consiliului de Miniștri, referatele miniștrilor, circularele ministerelor și autorităților superioare. Cu alte cuvinte, nimic din ceea ce este însemnat la ordinea zilei să nu treacă neobservat. Un capitol separat privește partea neoficială – comunicatele ministerelor, dări de seamă, ședințele Corpurilor Legislative, depeșele telegrafice, buletinul politic. Un capitol întreg este rezervat anunțurilor emenate de ministere și autorități superioare, anunțurilor administrative și judecătorești. La final își găseau locul felurite informații particulare.

Vom înțelege că era pusă la dispoziția celor interesați o listă lungă de atracții informaționale, ceea ce făcea din Monitor o gazetă demnă de toată atenția, dincolo de aspectul birocratic. Luând la mână număr de număr te puteai ști un ins care nu pierde nimic, de la frământările domnitorului și întâmplări legate de viața sa la evenimente din viața de fiecare zi a societății.

După Marea Unire, reglementari dintre cele mai însemnate urmăresc să asigure publicației condiții cât mai bune din punct de vedere financiar, material și de personal. Monitorul ajunge cea mai bine și modern echipată structură în materie de tipărire și difuzare. Reținem că de-a lungul timpului de soarta Monitorului s-au ocupat nume mari – Heliade, Macedonski, Caragiale, Iorga, Kogălniceanu, Dimitrie Sturdza, Iuliu Maniu, Virgil Madgearu, Constantin Argetoianu.

Vrem, nu vrem, foile Monitorului se constituie într-o voluptoasă carte de istorie a neamului, cu bune și cu rele. Nicăieri nu găsești atât de scrupulos enumerate evenimentele la ordinea zilei, bucuriile ori tristețile momentului. Monitorul, cum menționam, și-a început existența sub administrarea președintelui plenipotențiar al divanurilor, generalul adjutant Kiseleff. Buletinul din 1834 îi anunța plecarea. Dar tot din paginile sale se cunoaște și Proclamația prințului Alexandru Dimitrie Ghica, numit să preia treburile țării. Și ce mai afla românul cu ochii pe buletin? Detronarea acestuia prin firman împăărătesc și venirea la domnie a lui Bibescu Vodă și mai apoi a fratelui său, Știrbei Vodă, cu care învățase împreună la Paris, dar și că în 1845 se înființează cișmelele cu apă filtrată din Dâmbovița. Vin evenimentele pașoptiste cu tot ce au însemnat ele pentru Țara Românească. Vine Cuza în fruntea celor două principate. Suntem în vecinătatea Războiului Cri-

meii, a Păcii de la Paris, a Convenției, cu esențiale referiri la Principatele dunărene. Vine războiul ruso-turc, cu urmări atât de importante pentru noi. Dezbaterile din Camerele legiuitoare vădesc tensiunea evenimentelor și importanța deciziilor. Nu ne urmăresc din imediata apropiere doar veștile mari, precum declararea Regatului României, ci și, să zicem, începerea lucrărilor de construcție a Palatului Peleş sau că se inaugurează canalizarea Bucureștiului. Știați că în 1883 România a aderat la Convenția Metrului? Ei bine, cititorii foii oficiale, da. Vin războaiele balcanice, trec, precum știm, printr-o Pace de la București. Vine Primul Război Mondial și gata-gata să treacă printr-o Pace de la Buftea. Noroc cu înțelegerea din pădurea Compiègne, de Versailles, de Trianon. România Mare se putea admira în toată splendoarea. În anii restaurației, Monitorul ține la curent poporul cu diversele întorsături de condei.

Perioada 1947–1989 poate fi considerată una de tranziție. La capătul ei va începe anotimpul cel nou pe care îl putem defrișa răscolind cu privirea Cartierul General al Monitorului Oficial din Dealul Spirii, mai exact din Șoseaua Panduri. La fața locului se poate cerceta totul cu amănuntul. Adică să aflăm cine are astăzi grijă de noi prin Monitorul Oficial și derivatele sale. Să le urăm la cei 190 de ani împliniți perspective peotriva așteptărilor!

O amintire din Deșertul Arabiei*

Sorin Dăscălescu

Membru corespondent al Academiei Române

Am auzit de domnul Nicolae Popescu în 1983, când eram student în anul I la facultate. Toată lumea din facultate îl cunoștea, pentru că era o figură de legendă, în jurul căreia se țeseau tot felul de povestiri, unele adevărate, altele având cu siguranță elemente de ficțiune. Mai presus de aceste povestiri, pe mine mă impresiona simplitatea care-i înconjură prezența când îl zăream pe holurile facultății. Această simplitate genera un fel de aură care fascina și atrăgea mulți discipoli, și ei de o mare valoare umană și profesională.

Personal, l-am cunoscut de-abia în 1990, la o conferință în Italia și în mod oarecum straniu am

avut ocazia să discutăm și să ne cunoaștem mai bine mai mult în străinătate decât în țară. Îmi amintesc de cele două săptămâni din anul 2002 în care ne-am intersectat la țărmul Golfului Persic, dumnealui fiind împreună cu soția într-o vizită la Universitatea din Kuweit, în timp ce eu eram acolo pentru o vizită ceva mai lungă. Mi-a rămas în memorie ca fabuloasă o excursie pe care am făcut-o împreună cu dumnealor în deșert. Era aprilie și deșertul mai păstra încă urme ale minunatului covor de flori galbene care îl acoperă în februarie și martie.

Cămilele beduinilor veneau curioase până la geamurile mașinii noastre, iar de peste coline se

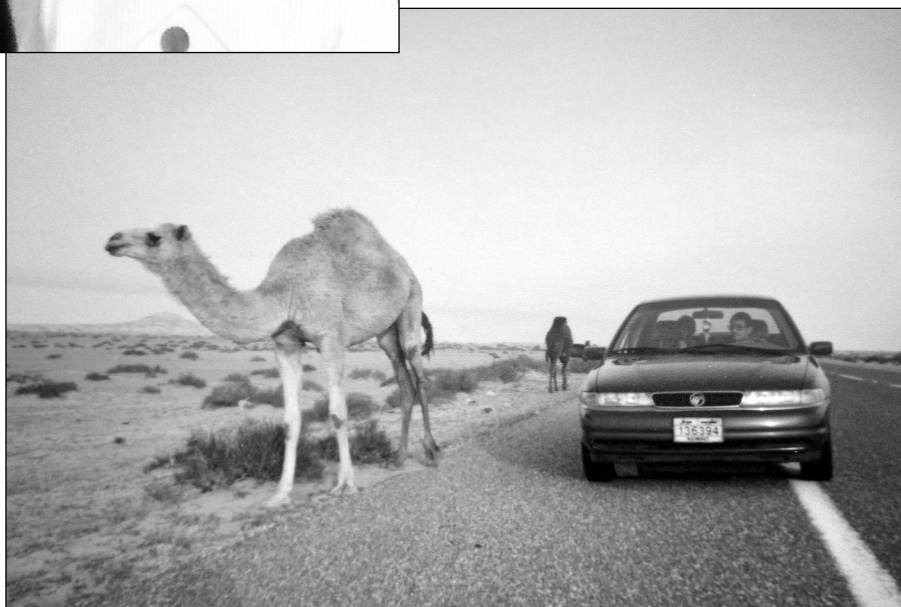
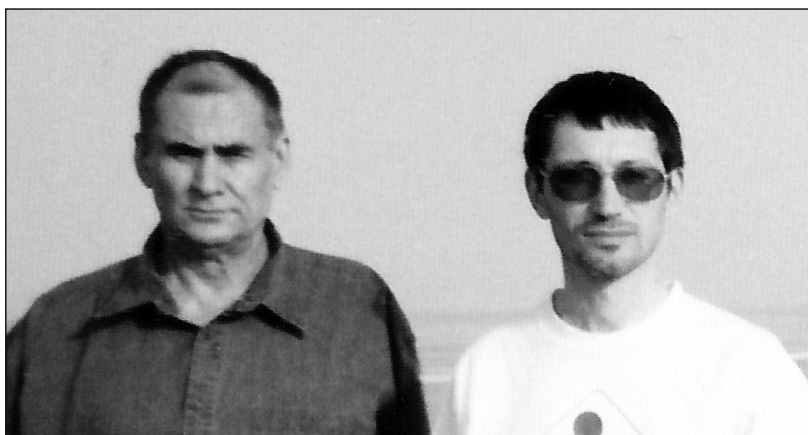

*Alocuțiune susținută la sesiunea comemorativă „Mentorul Nicolae Popescu – 85 de ani de la naștere” (29 iulie 2022, Sala „Ciprian Foiaș”, Institutul de Matematică „Simion Stoilow”)

auzeau chemările la rugăciune ale muezinilor. Apoi a urmat o plimbare lungă prin deșert, cu discuții matematice și metafizice purtate în lumina ireal de roșie a soarelui în asfințit. Pentru mine a fost o experiență uluitoare să asist simultan la acea revărsare de frumusețe a naturii și la spectacolul frumuseții minții și sufletului acestui om extraordinar care a fost Nae Popescu, care în cuvinte simple, dar combinate cu multă măiestrie,

mi-a povestit despre numere, categorii, plante și sfinți.

Acea întâlnire mi-a rămas ca un moment fundamental și luminos al vieții și mă descopăr copleșit într-un exercițiu de admirație gândindu-mă câte astfel de luminițe a aprins cu generozitate Nae Popescu în trecerea lui prin lumea aceasta, în căutarea Luminii celei mari și a Adevărului.

Nicolae Popescu: un matematician de mare valoare, un coleg și un prieten de neuitat*

*Alexandru Radu***

Cu ocazia sesiunii comemorative dedicate mentorului Nicolae Popescu, încerc și eu, cu multă dragoste și deosebită recunoștință, să-mi exprim profunda prețuire și considerație în memoria prietenului meu, matematicianul Nicolae Popescu, care, prematur și pe neașteptate, ne-a părăsit, fizic, acum 12 ani. Mai exact, în ziua de 29 iulie 2010, s-a stins din viață prietenul meu Nae, matematician remarcabil de renume mondial, personalitate de seamă și de mare valoare a gândirii matematice românești.

Este lăudabilă inițiativa domnului Lucian Beznea, directorul Institutului de Matematică al Academiei Române, de a organiza o comemorare închinată scurtei existențe a mentorului Nicolae Popescu – a celui care și-a trăit și dăruit viața pentru organizarea și dezvoltarea învățământului și cercetării matematice, pentru formarea și ridicarea nivelului matematic al multor tineri din țara noastră – care, apoi, prin voința, contribuția și dârzenia unora dintre remarcabilii săi discipoli, a dus faima învățământului matematic din România peste hotare.

Scurta evidențiere a personalității sale, evocată în această sesiune, este importantă nu numai prin numărul mare de lucrări științifice de mare valoare, apărute în multe reviste de prestigiu din diferite colțuri ale lumii, dar și prin mărturiile de

respect și recunoștință ale cercetătorilor inițiați și formați prin strădania sa.

Numele Nicolae Popescu este gravat în multe publicații de specialitate, ocupă un loc de frunte printre matematicienii lumii, rămâne un model demn de urmat de toți cei care au avut prilejul și bucuria de a-l întâlni, de a-l cunoaște, de a lucra sub îndrumarea și cu ajutorul lui și de a-i aprecia și urma deosebitele calități de om și de cercetător științific, de talent ieșit din comun.

Este locul și momentul potrivit pentru mine să reamintesc prietenia sinceră și dezinteresată care ne-a legat ani mulți, mulțumirea și recunoștința mea față de colaborarea noastră fructuoasă, de la începutul carierei noastre ca tineri cercetători ai Institutului de Matematică.

În amintirea strădaniei și contribuției sale la dezvoltarea matematicii moderne în țara noastră, pildă și îndemn pentru urmașii lui de azi și de mâine, rog pe Bunul Dumnezeu să-l odihnească în liniște și pace, iar pe matematicienii de azi să-i țină sănătoși pentru a-l pomeni și proslăvi.

Cu deplină mândrie și recunoștință pentru adevărata noastră prietenie, doresc să aduc un prinos de prețuire, respect și considerație familiei și prietenilor săi, să le transmit din inimă cele mai sincere urări de sănătate, multe bucurii și alese împliniri.

*Alocuțiune susținută la sesiunea comemorativă „Mentorul Nicolae Popescu – 85 de ani de la naștere” (29 iulie 2022, Sala „Ciprian Foiaș”, Institutul de Matematică „Simion Stoilow”)

**Profesor dr., Geneva, Elveția

I. M. Gelfand la București*

*Șerban Raianu***

În a doua jumătate a anilor 1970, într-o perioadă destul de săracă în evenimente majore, a avut loc vizita lui I. M. Gelfand la Universitatea din București. În ziua conferinței, pe care a susținut-o cu această ocazie în Amfiteatrul „Spiru Haret”, am făcut și eu parte din mulțimea de curioși, studenți, profesori, cercetători, academicieni, care a umplut până la refuz tot spațiul amfiteatrului, de la bănci, culoarele de acces dintre bănci, și până la balcon, ba chiar și scările care duceau la balcon, de unde nu se putea vedea nimic, dar de unde se putea măcar auzi vocea marelui matematician.

În acea vreme încercam să învăț singur, fără prea mult succes, limba rusă sau măcar câteva cuvinte cheie care să-mi permită să citesc, chiar și aproximativ, un text matematic. În timpul conferinței am recunoscut cu surprindere, pe lângă câțiva termeni matematici în rusește, și

numele Popescu, care apărea frecvent în prezentare. Din traducere am înțeles că Gelfand se adresa direct cuiva din public, pe nume Popescu. La fiecare menționare a numelui, toată lumea se uita către un tânăr brunet, athletic, cu ochi negri pătrunzători și luminoși, parcă pictați de Tonitza, care stătea undeva în mijlocul amfiteatrului privind impasibil. „Este Nae Popescu”, mi-a șoptit un coleg dintr-un an mai mare, lângă care stăteam. Atunci a fost prima oară când l-am văzut și am fost surprins de tinerețea sa, care mi s-a părut că nu se potrivea cu statutul de legendă pe care îl avea în facultate.

Aproape de sfârșitul conferinței, Gelfand a explicat: „Poate vă întrebați de ce vorbesc direct cu Popescu. Este foarte simplu, Popescu este singurul din această sală care înțelege tot ce spun eu”.

*Alocuțiune susținută la sesiunea comemorativă „Mentorul Nicolae Popescu – 85 de ani de la naștere” (29 iulie 2022, Sala „Ciprian Foiaș”, Institutul de Matematică „Simion Stoilow”)

** Profesor dr., California State University, Dominguez Hills, USA

Mentorul Nicolae Popescu*

*Elena Liliana Popescu***

*Nicolao Popescu epitaphium¹
Recipe, precor, doctissime
vir, hoc postremum munus
ab amico longinquo. Terram
pulchram Dacicam te duce
percurri. Nunc aetheriis locis
numeros sublimes intueris;
at nos, sub his Australibus
stellis memoriam recolimus
tuam indesinenter.*

Raúl Lavalle²

Aș vrea să le mulțumesc, din toată inima, tuturor celor care au contribuit, într-o formă sau alta, la realizarea acestui eveniment comemorativ dedicat mentorului Nicolae Popescu, membru corespondent al Academiei Române.

Adresez mulțumirile mele conducerii Academiei Române, directorului Institutului de Matematică „Simion Stoilow” al Academiei Române, conducerii Universității din București, pentru implicarea în organizarea și mediatizarea evenimentelor dedicate profesorului Nicolae Popescu, în toți acești ani care s-au scurs de la plecarea sa dintre noi. Le mulțumesc, de asemenea, invitaților și participanților la această sesiune comemorativă, prezenți fizic sau online.

Omul, matematicianul, mentorul Nicolae Popescu rămâne în inimile și în memoria tuturor celor care l-au cunoscut. Rămâne prin opera sa scrisă, la care au făcut referire mulți alți matematicieni, profesori universitari, cercetători, prin menționarea sa în enciclopedii matematice, în

monografiile, în cărți de specialitate și în peste 1500 de citate, toate acestea punând în evidență rezultatele sale matematice de excepție. Rămâne prezent prin opera sa scrisă, constituită din monografiile, volume publicate la edituri de prestigiu din țară și din străinătate, articole științifice, care conțin rezultate fundamentale în domeniile pe care le-a abordat; cercetătorul Nicolae Popescu îi va inspira în continuare pe cei hotărâți să descopere frumusețea matematicii, prin cercetare, străduindu-se să îi descifreze misterul. Menționez aici reeditarea recentă a cărții *Elemente de Teoria Algebrică a numerelor* (Nicolae Popescu, Editura Universității din București, prima ediție 1969; ediția a doua 2021).

Dar mentorul Nicolae Popescu rămâne prezent și prin opera sa nescrisă, așa cum reiese din amintirile personale ale celor care l-au cunoscut; aproape o sută dintre aceștia le-au descris în cartea *Omul, matematicianul, mentorul Nicolae Popescu*, ediție publicată în 2011, la Editura Universității din București. A doua ediție (revăzută și completată) a acestei cărți a apărut la sfârșitul anului 2021, la aceeași editură.

Prin opera sa scrisă, mentorul Nicolae Popescu a contribuit la formarea unor tineri cercetători, pe care i-a ajutat să-și însușească o bază matematică solidă și să-și dezvolte aptitudini de cercetare care să îi conducă la succes, prin seriozitate și perseverență.

Prin opera sa nescrisă, mentorul Nicolae Popescu i-a ajutat pe cei care l-au cunoscut personal să depășească obstacole inerente apărute pe

* Alocuțiune susținută la sesiunea comemorativă „Mentorul Nicolae Popescu – 85 de ani de la naștere” (29 iulie 2022, Sala „Ciprian Foiaș”, Institutul de Matematică „Simion Stoilow”)

**Profesor dr., Universitatea București

drumul cunoașterii matematice, pe drumul cunoașterii în general, pe drumul cunoașterii de sine, în special, drum pe care fiecare dintre noi are datoria să îl parcurgă.

Un mentor veritabil, așa cum este Nicolae Popescu, rămâne permanent prezent în viața celor care au avut șansa să-l întâlnească, punând în continuare în practică învățătura primită, în care matematica, istoria, filosofia, religia, literatura, cultura, în general, au jucat pe rând câte un rol, necesar, pentru a exprima esența, aflată în fiecare dintre ele.

Sesiunea, de o mare încărcătură emoțională, a făcut posibilă o *întâlnire* într-un spațiu special, în care spațiul fizic în care ne-am aflat noi, cei prezenți în sală, spațiile fizice în care s-au aflat participanții online, din mai multe țări din lume, dar și spațiile fizice în care au avut loc întâlnirile cu mentorul comemorat, amintiri evocate astăzi, toate s-au întrepătruns, formând un *spațiu* al desfășurării întâlnirii noastre, pe care noi toți l-am

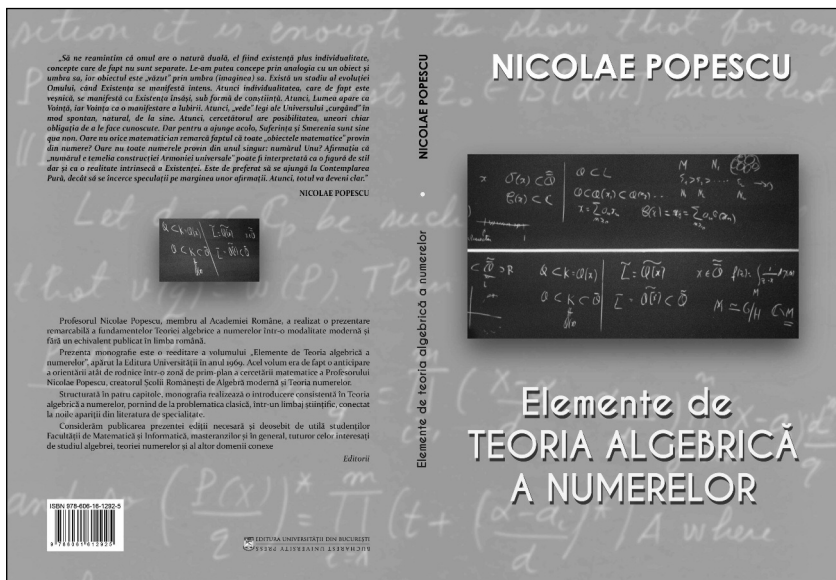
receptat ca fiind real. De asemenea, timpul în care au avut loc întâmplările relatate în comunicările de astăzi, timpul arătat de fiecare dintre ceasurile localităților în care s-au aflat cei care au participat la această întâlnire, fizic sau online, s-au contopit într-un *timp* receptat de toți cei *conectați* la această întâlnire, ca fiind real.

Iată că mentorul, mereu prezent, ne sugerează, printr-o întâlnire desfășurată paradoxal în același *spațiu* și în același *timp*, că noțiunile de spațiu și timp convenționale sunt doar repere în lumea fenomenală, asupra căroră trebuie reflectat...

Note

¹ *Epitaf pentru Nicolae Popescu// Primește, te rog, ilustrule/ bărbat, acest ultim cuvânt/ de la prietenul tău de departe. Frumosul/ pământ al Daciei, călăuzit de tine/ l-am străbătut. Și acum, în eterice spații/ tu contemпи sublimele numere;/ iar noi, sub aceste stele/ australe cultivăm, neîn-cetat,/ amintirea ta* (traducere de E.L. Popescu).

² Prof. dr., Universidad Católica de Buenos Aires, Argentina.

Noiembrie

17 noiembrie: Sub egida Academiei Române și a Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca s-a desfășurat evenimentul „Actualitatea patrimoniului științific și de explorare al lui Emil G. Racoviță”. În deschidere au luat cuvântul: acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, prof. univ. Daniel David, membru corespondent al Academiei Române, rectorul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, acad. Octavian Popescu, președintele Fundației pentru Știință și Explorarea Mediilor Extreme „Emil G. Racoviță”. Evenimentul, organizat de Fundația pentru Știință și Explorarea Mediilor Extreme „Emil G. Racoviță”, a fost accesibil și online.

18 noiembrie: Academia Română, prin Secția de arte, arhitectură și audiovizual și Secția de științe medicale, a organizat masa rotundă „O operă celebră: Ecorșeul Brâncuși – Gerota”. Manifestarea a avut loc în Amfiteatrul „Ion Heliade Rădulescu” al Bibliotecii Academiei Române. Au susținut prezentări: prof. dr. Irinel Popescu, membru corespondent al Academiei Române, dr. Doina Lemny, Muzeul Național de Artă Modernă – Centre Pompidou din Paris, prof. dr. Octavian Buda și prof. dr. Andy Chirculescu, Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila” din București, lector univ. dr. Elena Dumitrescu, Universitatea Națională de Arte din București, prof. dr. Eugen Târcoveanu, prof. dr. Cristian Lupașcu, prof. dr. Cristian Bârsu, dr. Valeriu Șurlin și arh. Emilian Ștefârță. Dezbaterile au avut ca punct de pornire istoria primei lucrări de tip ecorșeu, realizată în spațiul țării române la începutul secolului XX, ca rezultat al colaborării dintre studentul Constantin Brâncuși, de la Școala de Belle-Arte din București, și profesorul său de anatomie umană, dr. Dimitrie Gerota, unul dintre întemeietorii chirurgiei în România. Prezentările și discuțiile au putut fi urmărite și pe platforma ZOOM.

22 noiembrie: Academia Română, în parteneriat cu Academia de Științe a Moldovei, a organizat conferința științifică internațională „George Emil Palade, părintele biologiei celulare moderne”. Manifestarea s-a desfășurat în Aula Academiei Române și, concomitent, în Sala Azurie a Academiei de Științe a Moldovei. Conferința a fost deschisă cu alocuțiunile acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, acad. Ion Tighineanu, președintele Academiei de Științe a Moldovei, acad. Maya Simionescu, președintele Secției de științe biologice a Academiei Române, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, prof. Randy W. Schekman, Universitatea California/Berkeley, SUA, laureat al Premiului Nobel pentru medicină și membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei. Evenimentul a fost dedicat evocării savantului George Emil Palade, laureat al Premiului Nobel pentru medicină (1974), membru de onoare al Academiei Române (1975) și membru al Academiei de Științe a SUA (1961). Au susținut prezentări acad. Viorel Barbu, președintele Filialei din Iași a Academiei Române, acad. Eva Gudumac, conducător adjunct al Secției de științe ale vieții din Academia de Științe a Moldovei, acad. Mihai Cimpoi, președintele Consiliului consultativ al academicienilor din Academia de Științe a Moldovei, acad. Doina Popov, Secția de științe biologice a Academiei Române, și prof. Luiza Flonta, membru corespondent al Academiei Române. În Aula Academiei Române a fost lansat produsul filatelic dedicat savantului George Emil Palade, iar în Sala Azurie a Academiei de Științe a Moldovei a fost vernisată expoziția națională „Medicii pentru pace”.

24 noiembrie: Academia Română a organizat conferința cu public „Cum este cu puțință ceva nou în chirurgie?”, susținută de prof. univ. dr. Cătălin Vasilescu, șeful Clinicii de chirurgie generală a Institutului Clinic Fundeni. Evenimentul a fost găzduit în Aula Academiei Române. Profesorul Cătălin Vasilescu a vorbit în conferința sa despre chirurgia laparoscopică și despre chirurgia robotică, despre neurochirurgie și chirurgia cardiacă. Conferința susținută se înscrie în ciclul de manifestări „Ora de știință”, inițiat de Academia Română cu scopul promovării științei la nivel național.

25 noiembrie: La Casa Oamenilor de Știință a avut loc prezentarea ediției a treia a Barometrului socio-politic al Republicii Moldova, realizat de Institutul de Științe Politice și Relații Internaționale al Academiei Române (ISPRI), Centrul de Cercetări Sociologice LARICS, IDIS Viitorul și CBS-AXA. Prezentarea a fost urmată de dezbaterile „Republica Moldova, provocări interne și incertitudini externe”.

28–29 noiembrie: Amfiteatrul „Ion Heliade Rădulescu” al Bibliotecii Academiei Române a găzduit conferința națională „Artele vizuale și arhitectura, între două revoluții (1848–1989). O perspectivă locală”, organizată de Secția de arte, arhitectură și audiovizual și Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”. Manifestarea a fost deschisă de acad. Răzvan Theodorescu, vicepreședinte al Academiei Române și președintele Secției de arte, arhitectură și audiovizual, și de dr. Adrian-Silvan Ionescu, directorul Institutului de Istoria Artei „G. Oprescu”. Conferința a adus în atenția specialiștilor din toate domeniile culturale teme de cercetare actuale, grupate în trei secțiuni: „Revoluții estetice în arhitectură și artele vizuale. Programe identitare”; „Reevaluări critice. Rolul criticii de artă”; „Modernitate și avangardă. Politici cultural-instituționale”. Conferința a fost urmată de discuții și analize.

Decembrie

5 decembrie: Academia Română, prin Secția de arte, arhitectură și audiovizual, în parteneriat cu Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București și Uniunea Arhitecților din România, a organizat expoziția aniversară „Arh. Romeo Belea – 90 de ani”, în Sala „Theodor Pallady” a Bibliotecii Academiei Române. Au luat cuvântul: acad. Răzvan Theodorescu, vicepreședinte al Academiei Române, prof. dr. arh. Marian Moiceanu, rectorul Universității de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din

București, arh. Ileana Tureanu, președintele Uniunii Arhitecților din România, prof. dr. arh. Romeo Belea, membru corespondent al Academiei Române.

Academia Română
Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”

CONFERINȚA NAȚIONALĂ

**Artele vizuale și arhitectura
între două Revoluții (1848–1989)**
O perspectivă locală.

28–29 noiembrie 2022
Amfiteatrul Ion Heliade Rădulescu
Biblioteca Academiei Române
Calea Victoriei nr. 125

Logos: ACR, Institutul de Istoria Artei „G. Oprescu”, illu

7 decembrie: În Aula Academiei Române s-a desfășurat Adunarea generală festivă de înmânare a Premiilor Academiei Române pe anul 2020. În cadrul evenimentului, Academia Română a acordat o diplomă „Meritul Academic” și patru diplome „Distincția Culturală”.

7 decembrie: În Amfiteatrul „Ion Heliade Rădulescu” al Bibliotecii Academiei Române a avut loc lansarea manualului universitar *Neurocristinologia*, autor prof. univ. Jean-Jacques Askenasy, membru de onoare al Academiei Române. La manifestare au luat cuvântul: acad. Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, acad. Maya Simionescu, președintele Secției de științe biologice, prof. univ. Jean-Jacques Askenasy, membru de onoare al Academiei Române, acad. Ioan

Dumitrache, secretarul general al Academiei Române, prof. Rodica Mihaela Stănoiu, prof. Constantin Sima, prof. Bogdan Ovidiu Popescu, conf. univ. Aura Preda, Ovidiu Enculescu, Editura RAO.

9 decembrie: În cadrul seriei de conferințe „Ora de știință”, dr. Dorin Comaniciu, spe-

cialist în imagistică computațională și inteligența aparatelor medicale, vicepreședinte executiv în cadrul companiei Siemens Healthineers din Statele Unite ale Americii, a susținut conferința „Inteligența artificială în medicină. De la diagnosticare la terapia de precizie”. Evenimentul s-a desfășurat în Amfiteatrul „Ion Heliade Rădulescu” al Bibliotecii Academiei Române.

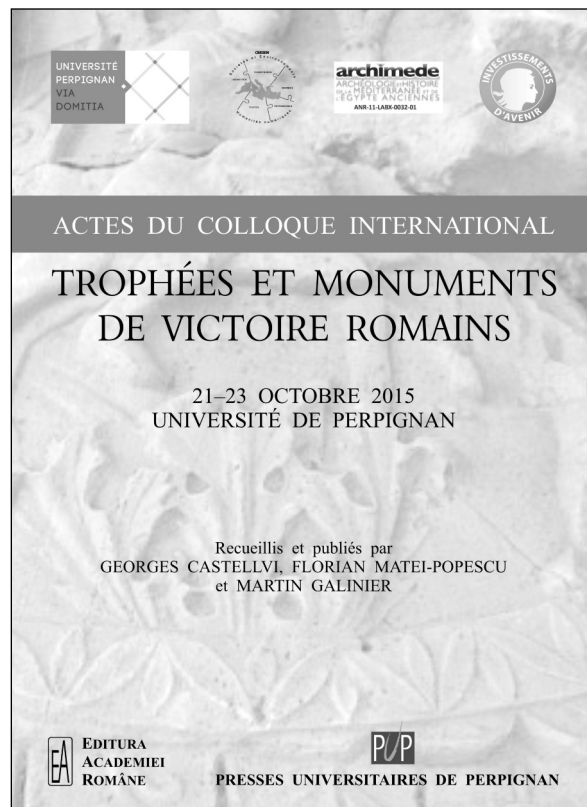
**ACTES DU COLLOQUE
INTERNATIONAL
TROPHÉES ET MONUMENTS
DE VICTOIRE ROMAINS**

**20–21 OCTOBRE 2015
UNIVERSITÉ DE PERPIGNAN**

Recueillis et publiés par Georges CASTELLVI,
Florian Matei-POPESCU et Martin GALINIER

Volumul, publicat în colaborare cu Presses Universitaires de Perpignan (Franța), reunește articole scrise de autori de la universitățile din Perpignan, Montpellier, Barcelona, Tübingen, Navarre, Lausanne, București, Cluj, Atena, Valais (Elveția), Heidelberg, Roma, articole consacrate studierii monumentelor antice care comemorează Victoria fie prin dedicații explicite, fie prin iconografie: monumente ale învingătorilor, scene de luptă, reprezentări ale prăzilor, în special, arme etc.

Semnatarii sunt nume consacrate în domeniul istoriei antice.

**STUDII DE ISTORIE
A FILOSOFIEI ROMÂNEȘTI
Vol. XVII**

TEORII ALE ADEVĂRULUI

Volumul este centrat asupra temei „Nicolae Bagdasar: Teorii ale adevărului”, care are ca punct de plecare problema întemeierii cunoașterii, așa cum a fost dezvoltată de Nicolae Bagdasar în *Teoria cunoașterii*. Studiile incluse în secțiunea tematică tratează despre aparatul epistemologic al lui Nicolae Bagdasar și sursele lui teoretice, dar și despre problema limitelor cunoașterii sau despre diferitele modalități în care filosofii români cu gândire sistematică au gândit întemeierea cunoașterii. Lucrarea include o rubrică de „Restituiri” (cu un text inedit al lui Nicolae Bagdasar despre *Personalismul energetic*) și o bibliografie tematică („Filosofi români despre adevăr”).

GHID PENTRU AUTORI

Propunerile de articole se predau la redacție în format electronic (CD, stick) sau se trimit prin e-mail, ca fișiere atașate.

Sunt returnate autorilor propunerile de articole care nu corespund indicațiilor din prezentul ghid, care nu sunt culese cu toate semnele diacritice pentru limba română sau franceză și care nu sunt corect scrise în limba română sau străină.

Sunt respinse propunerile de articole care au fost publicate (parțial sau integral), care nu au conținut științific pertinent, elemente originale, resurse bibliografice relevante și de actualitate.

Consiliul editorial decide acceptarea sau respingerea manuscrisului. Autorii sunt singurii responsabili asupra opiniilor și ideilor exprimate.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază!

Din cauza volumului mare de lucru, nu se primesc materiale dactilografiate sau scrise de mână care necesită culegere.

Pentru a scurta timpul de pregătire editorială, lucrările trebuie redactate, după cum urmează:

- Redactarea manuscriselor va respecta standardele precizate de Dicționarul explicativ al limbii române – DEX (ediția 2007, Editura Univers Enciclopedic sau <http://dexonline.ro/>), Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române – DOOM (ediția 2005, Editura Univers Enciclopedic), Hotărârea Adunării generale a Academiei Române din 17.02.1993 privind revenirea la grafia cu „â”, și „ș”, în grafia limbii române (www.acad.ro/alte-Info/pag_norme_orto.htm).

- Cuvintele străine inserate în textul în limba română se vor culege italic.

- Se menționează referințele despre autori: titlul științific, prenumele și numele de familie ale autorilor, funcția, locul de muncă, localitatea, țara și datele de contact (telefon, e-mail etc.).

- Referințele bibliografice se scriu la sfârșitul articolului, în ordinea citării în text, numerotându-se cu cifre arabe, urmate de punct.

- Citările se scriu cu caractere italice. Fiecare citare trebuie să fie însoțită de sursa bibliografică, obligatoriu, menționată în lista de referințe bibliografice.

- Materialul ilustrativ se va prezenta separat de textul articolului, scanat cu rezoluția de 300 dpi, alb-negru cu extensia TIFF, sau se vor prezenta originalele ilustrațiilor, care vor fi scanate și prelucrate la redacție, după care se vor înapoia sub semnătură, autorului.

- În cuprinsul articolului se va menționa locul unde se va plasa figura sau tabelul, precum și legenda figurilor sau titlul tabelului.

- Tabelele trebuie să fie alb-negru fără coloane evidențiate cu alte culori.

De asemenea, dacă există scheme nu trebuie să aibă evidențieri în alte culori.

Dimensiunile unui articol trebuie să fie 5–6 pagini calculator, corp 12 și 3–4 ilustrații.

Redacția revistei „Academica”
Casa Academiei – Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, București,
tel: 021.318.81.06/2712, 2713

**Abonamentele la revista „Academica” se pot face prin mandat poștal pe adresa
revistei „Academica”, serviciul difuzare (Ioana Tălpeanu)
sau cu ordin de plată în contul RO64TREZ7055005XXX006462,
Trezoreria sector 5, București.
Prețul unui abonament pentru 12 luni este 36 lei.**

ISSN 1220-5737 84 PAGINI

PREȚUL 3 lei